देवी नारायणीयम्

ध्यान श्लोकम्

अम्मे नारायणा देवि नारायणा
लक्ष्मी नारायणा बद्रे नारायणा । (2)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।
प्रसन्न वदनम् ध्यायेत् सर्व विघ्नोप शान्तये ॥

वक्रतुण्ड महाकाय सूर्यकोटि समप्रभ ।
निर्विघ्नं कुरु मे देव सर्व कार्येषु सर्वदा ॥

श्रुति स्मृति पुराणानाम् आलयम् करुणालयम् ।
नमामि भगवद् पाद शङ्करम् लोक शङ्करम् ॥

भारती करुणा पात्रम् भारती पद भूषणम् ।
भारती पद मारूढम् भारती तीर्थ माश्रये ॥

कंसस्योद्दाम वृत्तेः कलुषित मनसः सोदरी पुत्र हन्तुः ।
हस्तादुत्पत्य बान्धिं दिवि विबुध नुताम् कोटि सूर्य प्रकाशाम् ॥
कारुण्यालोल नेत्राम् म्रुदुहसित मुखीम् मध्यदेश स्थिताम्ताम् ।
दुर्गाम् देवीम् प्रपद्ये शरण महमिह प्रेयसे श्रेयसे च ॥

STOTRADHWANI

१ प्रथम दशकः - देवी महिमा

यस्मिन्निदं यत इदं यदिदं यदस्मात्
उत्तीर्ण रूप मभिपश्यति यत्समस्तम् ।
नो दृश्यते च वचसां मनसश्च दूरे
यद्भाति चादि महसे प्रणमामि तस्मै ॥ १-१॥

न स्त्री पुमान् न सुरदैत्य नरादयो न
क्लीबं न भूतमपि कर्म गुणादयश्च ।
भूमं स्त्वमेव सदनाद्य विकार्यनन्तं
सर्वं त्वया जगदिदं विततं विभाति ॥ १-२॥

रूपं न तेऽपि बहुरूप भृदात्तशक्तिः
नाट्यं तनोषि नटवत्खलु विश्वरङ्गे ।
वर्षाणि ते सरस नाट्य कला विलीना
भक्ता अहो सहृदया क्षणव न्नयन्ति ॥ १-३॥

रूपानुसारि खलु नाम ततो बुधैस्त्वं
देवीति देव इति चासि निगद्यमाना ।
देव्यां त्वयीर्यस उमा कमलाऽथ वाग् वा
देवे तु षण्मुख उमापति रच्युतो वा ॥ १-४॥

त्वं ब्रह्म शक्ति रपि धातृ रमेश रुद्रैः
ब्रह्माण्ड सर्ग परिपालन संहृतीश्च ।
राज्ञीव कारयसि सुभ्रु निजाज्ञयैव
भक्तेष्वनन्य शरणेषु कृपावती च ॥ १-५॥

माता करोति तनयस्य कृते शुभानि
कर्माणि तस्य पतने भृशमेति दुःखम् ।
वृद्धौ सुखं च तव कर्म न नापि दुःखं
त्वं ह्येव कर्म फलदा जगतां विधात्री ॥ १-६॥

सर्वत्र वर्षसि दया मत एव वृष्ट्या
सिक्तः सुबीज इव वृद्धि मुपैति भक्तः ।
दुर्बीजवद् व्रजति नाश मभक्त एव
त्वं निर्घृणा न विषमा न च लोकमातः ॥ १-७॥

सर्वोपरीश्वरि विभाति सुधा समुद्रः
तन्मध्यतः परिवृते विविधैः सुदुर्गैः ।
छत्रायिते त्रिजगतां भवती मणिद्वीप
आख्ये शिवे निजपदे हसिताननाऽऽस्ते ॥ १-८॥

यस्ते पुमा नभिदधाति महत्त्व मुच्चैः
यो नाम गायति शृणोति च ते विलज्जः ।
यश्चातनोति भृश मात्म निवेदनं ते
स स्वान्यघानि विधुनोति यथा तमोऽर्कः ॥ १-९॥

त्वां निर्गुणां च सगुणां च पुमान् विरक्तो
जानाति किञ्चिदपि नो विषयेषु सक्तः ।
ज्ञेया भव त्वमिह मे भवताप हन्त्रीं
भक्तिं ददस्व वरदे परिपाहि मां त्वम् ॥ १-१०॥

२ द्वितीय दशकः - हयग्रीव कथा

रणेषु दैत्येषु हतेषु देवाः पुरा प्रहृष्टाः सहदातृ शर्वाः ।
यियक्षवो यज्ञपतिं विनीताः प्रपेदिरे विष्णु मनन्त वीर्यम् ॥ २-१॥

दृष्ट्वा च निद्रा वशगं प्रभुं तम् अधिज्य चापाग्र समर्पितास्यम् ।
आश्चर्य मापु र्विबुधा न कोऽपि प्राबोधयत्तं खलु पाप भीत्या ॥ २-२॥

हरेस्तदानी मजसृष्ट वम्र्या मुखार्पणा कुञ्चित चाप मौर्वी ।
भग्ना धनुश्चार्जव माप सद्यः तेनाभवत्सोऽपि निकृत्त कण्ठः ॥ २-३॥

कायाच्छिरस्तूत्पतितं मुरारेः पश्यत्सु देवेषु पपात सिन्धौ ।
चेतः सुराणां कदने निमग्नं हाहेति शब्दः सुमहानभूच्च ॥ २-४॥

किमत्र कृत्यं पतिते हरौ नः कुर्मः कथं वेति मिथो ब्रुवाणान् ।
देवान् विधाताऽऽह भवेन्नकार्यं अकारणं दैवमहो बलीयः ॥ २-५॥

ध्यायेत देवीं करुणार्द्र चित्तां ब्रह्माण्ड सृष्ट्यादिक हेतु भूताम् ।
सर्वाणि कार्याणि विधास्यते नः सा सर्वशक्ता सगुणाऽगुणा च ॥ २-६॥

इत्यूचुषः प्रेरणया विधातुः त्वामेव वेदा नुनुवुः सुराश्च ।
दिवि स्थिता देवगणांस्त्व मात्थ भद्रं भवेद्वो हरिणेदृशेन ॥ २-७॥

दैत्यो हयग्रीव इति प्रसिद्धो मयैव दत्तेन वरेण वीरः ।

वेदान् मुनींश्चापि हयास्य मात्र वध्यो भृशं पीडयति प्रभावात् ॥ २-८॥

दैवेन कृत्तं हरिशीर्ष मद्य संयोज्यतां वाजि शिरोऽस्य काये ।
ततो हयग्रीव तया मुरारिः दैत्यं हयग्रीव मरं निहन्ता ॥ २-९॥

त्वमेव मुक्त्वा सदयं तिरोधाः त्वष्ट्रा कबन्धे ऽश्वशिरो मुरारेः ।
संयोजितं पश्यति देवसङ्घे हयाननः श्रीहरि रुत्थितो ऽभूत् ॥ २-१०॥

दैत्यं हयग्रीव महन् हयास्यो रणे मुरारि स्त्वदनुग्रहेण ।
सदा जगन्मङ्गलदे त्वदीयाः पतन्तु मे मूर्ध्नि कृपा कटाक्षाः॥ २-११॥

** ज्ञानानन्द मयं देवं निर्मल स्फटिका कृतिम् ।
आधारं सर्व विध्यानां हयग्रीवं उपास्महे ॥ **

३ तृतीय दशकः - महाकाल्यवतारः

जगत्सु सर्वेषु पुरा विलीनेषु एकार्णवे शेषतनौ प्रसुप्ते ।
हरौ सुरारी मधुकैटभाख्यौ महाबलावप्सु विजह्रतुर्द्वौ ॥ ३-१॥

समाः सहस्रं यतचित्त वृत्ती वाग्बीज मन्त्रं वरदे जपन्तौ ।
प्रसादिताया असुरौ भवत्याः स्वच्छन्द मृत्युत्व मवापतुस्तौ ॥ ३-२॥

एकाम्बुधौ तौ तरलो र्मिमाले निमज्जनो न्मज्जन केलि लोलौ ।
यदृच्छया वीक्षित मब्ज योनिं रणोत्सुका वूचतुरिद्ध गर्वौ ॥ ३-३॥

पद्मासनं वीररवरोपभोग्यं न भीरुभोग्यं न वराकभोग्यम् ।

मुञ्चेदमद्यैव न यासि चेत्त्वं प्रदर्शय स्वं युधि शौर्यवत्त्वम् ॥ ३-४॥

इदं समाकर्ण्य भयाद्विरिञ्चः सुषुप्ति निष्पन्द ममोघ शक्तिम् ।
प्रबोधनार्थं हरिमिद्ध भक्त्या तुष्टाव नैवाचल दम्बुजाक्षः ॥ ३-५॥

अस्पन्दता त्वस्य कयापि शक्त्या कृतेति मत्वा मतिमान् विरिञ्चः ।
प्रबोधयैनं हरिमेव मुक्त्वा स्तोत्रै र्विचित्रै र्भवती मनौषीत् ॥ ३-६॥

नुति प्रसन्ना ऽब्ज भवस्य तूर्णं निःसृत्य विष्णोः सकलाङ्गतस्त्वम् ।
दिवि स्थिता तत्क्षण मेव देवो निद्रा विमुक्तो हरिरुत्थितोऽभूत् ॥ ३-७॥

अथैष भीतं मधुकैटभाभ्यां विरिञ्च मालोक्य हरि र्जगाद ।
अलं भयेनाह मिमौ सुरारी हन्तास्मि शीघ्रं समरेऽत्र पश्य ॥ ३-८॥

एवं हरौ वक्तरि तत्र दैत्यौ रणोत्सुकौ प्राप तुरिद्ध गर्वौ ।
तयो रविज्ञाय बलं मुरारिः युद्धोद्यतोऽभू दजरक्षणार्थम् ॥ ३-९॥

बिभेमि रागादि महारिपुभ्यो जेतुं यतिष्येऽह मिमान् सुशक्तान् ।
तदर्थ शक्तिं मम देहि नित्यं निद्रालसो मा च भवानि मातः ॥ ३-१०॥

** कालि कालि महाकालि भद्रकालि नमोऽस्तु ते ।
कुलं च कुलधर्मं च मां च पालय पालय ॥ **

४ चतुर्थ दशकः - मधुकैटभ वधः

त्वं तामसी सुप्तर माधवाङ्गजा श्यामा रुचा मोहन ताम्र लोचना ।
एकार्णवे घोर रणोत्सुकान् हरिं दैत्यौ च तौ स्मेरमुखी समैक्षथाः ॥ ४-१॥

पश्यत्यजे बाहुरणं मुरारिणा कृत्वा मधुः श्रान्ति मवाप सत्वरम् ।
अभ्येत्य युद्धं कुरुते स्म कैटभः श्रान्ते च तस्मिन्नकृताहवं मधुः ॥ ४-२॥

एवं मुहुः सङ्गर विश्रमावुभौ पर्यायतो वर्ष सहस्र पञ्चकम् ।
ग्लानिं विना चक्रतु रच्युतः क्लमात् विश्रान्ति मिच्छन्नसुरौ जगाद तौ ॥ ४-३॥

श्रान्तेन भीतेन च बालकेन च प्रभुः पुमान्नैव करोति संयुगम् ।
मध्येरणं द्वौ कृत विश्रमौ युवां एकः करोम्येव निरन्तराहवम् ॥ ४-४॥

ज्ञात्वा हरिं श्रान्त मुभौ विदूरतः सन्तस्थतु र्विश्रम सौख्यवांस्ततः ।
त्वामेव तुष्टाव कृपा तरङ्गिणीं सर्वेश्वरीं दैत्य जयाय माधवः ॥ ४-५॥

देवि प्रसीदैष रणे जितोऽस्म्यहं दैत्य द्वयेनाब्ज भवं जिघांसुना ।
सर्वं कटाक्षैस्तव साध्यमत्र मां रक्षेति वक्तार मभाषथा हरिम् ॥ ४-६॥

युद्धं कुरु त्वं जहि तौ मया भृशं सम्मोहितौ वक्र दृशेत्ययं त्वया ।
सञ्चोदितो हृष्टमना महार्णवे तस्थौ रणाया ययतुश्च दानवौ ॥ ४-७॥

भूयोऽपि कुर्वन् रण मच्युतो हसन् कामातुरौ ते मुखपद्म दर्शनात् ।
तावाह तुष्टो ऽस्म्यतुलौ रणे युवां ददाम्यहं वां वरमेष वाञ्छितम् ॥ ४-८॥

तावूचतु र्विद्धि हरे न याचकौ आवां ददावस्तव वाञ्छितं वरम् ।
नासत्यवाचौ स्व इतीरितो हरिः त्वां संस्मरन् शत्रु जिगीषयाऽब्रवीत् ॥ ४-९॥

मह्यं वरं यच्छ तमद्य मे यतो वध्यौ युवां स्यात मितीरितावुभौ ।
दृष्ट्वाऽप्सु लीनं सकलं समूचतुः त्वं सत्यवाङ्नौ जहि निर्जले स्थले ॥ ४-१०॥

अस्त्वेव मित्या दृतवाङ्मुदा हरिः स्वोरौ पृथा वुन्नमिते जलोपरि ।
कृत्वाऽरिणा तच्छिरसी तदाऽच्छिनत् स्वच्छन्द मृत्यू तव मायया हतौ ॥ ४-११॥

द्वेषश्च रागश्च सदा ममाम्बिके दैत्यौ हृदि स्तोऽत्र विवेक माधवः ।
आभ्यां करोत्येव रणं जयत्वयं तुभ्यं महाकालि नमः प्रसीद मे ॥ ४-१२॥

** नमस्ते शरण्ये शिवे सानुकम्पे नमस्ते जगद्व्यापिके विश्वरूपे ।
नमस्ते जगद्वन्द्य पादारविन्दे नमस्ते सदा पाहिमां भद्रकालि ॥ **

५ पञ्चम दशकः - सुद्युम्न कथा

जाता सुतेला मनुसप्तमस्य संप्रार्थितोऽनेन मुनि र्वसिष्ठः ।
शम्भोः कटाक्षेण सुतां कुमारं चक्रे स कालेन बभूव राजा ॥ ५-१॥

सुद्युम्न नामा मृगया विहारी गतो हयारूढ इलावृतं सः ।
स्त्रीत्वं पुनः प्राप्य सुतं हिमांशोः वव्रे पतिं पुत्रमसूत चैषा ॥ ५-२॥

न्यवेदयत्सा गुरवे वसिष्ठाय एषा कदाचिन्निज पुंस्त्व कामम् ।
तत्साधनार्थं हरमेव दध्यौ मुनिः प्रसन्न स्तमुवाच शम्भुः ॥ ५-३॥

इलावृतं मा पुरुषः प्रयातु प्रयाति चेत्सो ऽस्त्वबला तदैव ।
एवं मया निश्चित मेव सौम्य गौर्याः प्रसादाय भवान् प्रियो मे ॥ ५-४॥

न पक्षभेदोऽत्र ममास्ति गौरी भवांश्च तृप्तौ भवतां मदीयौ ।
इतः परं तस्य मनोरपत्यं मासं पुमान् स्याद्वनिता च मासम् ॥ ५-५॥

एवं शिवोक्तेन मनोरपत्यं लब्ध्वा च पुंस्त्वं धरणीं शशास ।
स्त्रीत्वे च हर्म्येषु निनाय कालं जनो न चैनं नृपमभ्यनन्दत् ॥ ५-६॥

पुरूरवस्यात्म सुतो ऽर्पयित्वा राज्यं विरक्तो वनमेत्य भूपः ।
श्रीनारदाल्लब्ध नवार्णमन्त्रो भक्त्या स दध्यौ भवतारिणीं त्वाम् ॥ ५-७॥

सिंहाधिरूढा मरुणाब्ज नेत्रां त्वां सुप्रसन्ना मभिवीक्ष्य नत्वा ।
स्तुत्वा च भक्त्या स्थिर पुंस्त्वमेष लेभेऽथ सायुज्य मवाप चान्ते ॥ ५-८॥

शौर्यं न वीर्यं न च पौरुषं मे नैवास्ति च स्त्री सहजा तितिक्षा ।
मूढो न जानाम्यशुभं शुभं च देयं त्वया मे शुभमेव मातः ॥ ५-९॥

पश्यानि मातः प्रवरान्गुरूंस्ते कारुण्यतो मां सुपथा नयन्तु ।
सत्सङ्ग सम्भावित चित्त वृत्तिः भवानि ते देवि नमः प्रसीद ॥ ५-१०॥

६ षष्ठ दशकः - व्यास नारद समागमः

त्वदिच्छया देवि पुलस्त्य वाचा पराशरा द्विष्णु पुराण कर्तुः ।
मुनेर्हरि र्लोक हिताय दीपाद् अथा प्रदीपोऽजनि कृष्णनामा ॥ ६-१॥

वेदं चतुर्धा विदधत्स कृष्ण-द्वैपायनो व्यास इति प्रसिद्धः ।
वेदान्त सूत्राणि पुराणजालं महेतिहासं च महांश्चकार ॥ ६-२॥

तपः प्रवृत्तः कलविङ्क पोतं मात्रा स संलालित माश्रमान्ते ।
पश्यन्नधन्या मनपत्यतां स्वां सपुत्रभाग्यातिशयं च दध्यौ ॥ ६-३॥

सत्पुत्र लाभाय तपश्चिकीर्षुः तीव्रं महामेरु समीप मेत्य ।
आराधनीयः क इति क्षणं सः चिन्ताऽऽतुरो लोकगुरुः स्थितोऽभूत् ॥ ६-४॥

श्रीनारद स्तत्र समागतस्त्वत् कृपा कटाक्षा ङ्कुरवन्महर्षिः ।
अर्घ्यादि सम्पूजित आसनस्थः व्यासेन पृष्टः प्रहसन्निवाह ॥ ६-५॥

किं चिन्तया कृष्ण भजस्व देवीं कृपावती वाञ्छित दानदक्षा ।
अहेतुरेषा खलु सर्वहेतुः निरस्त साम्यातिशया निरीहा ॥ ६-६॥

सैषा महाशक्ति रिति प्रसिद्धा यदाज्ञया ब्रह्म रमेश रुद्राः ।
ब्रह्माण्ड सर्ग स्थिति संहृतीश्च कुर्वन्ति काले न च ते स्वतन्त्राः ॥ ६-७॥

यस्याश्च ते शक्तिभि रेव सर्व - कर्माणि कुर्वन्ति सुरासुराद्याः ।
मर्त्या मृगाः कृष्ण पतत्रिणश्च शक्ते र्विधेयाः क इहाविधेयः ॥ ६-८॥

प्रत्यक्ष मुख्यैर्न च सा प्रमानैः ज्ञेया तपोभिः कठिनैर्व्रतैश्च ।
न वेदशास्त्रा ध्ययनेन चापि भक्त्यैव जानाति पुमान् महेशीम् ॥ ६-९॥

तामेव भक्त्या सततं भजस्व सर्वार्थदां कृष्ण तवास्तु भद्रम् ।
इत्यूचुषि ब्रह्मसुते गते स व्यासस्तपोऽर्थं गिरि मारुरोह ॥ ६-१०॥

इहास्मि पर्याकुल चित्त वृत्तिः गुरुं न पश्यामि महत्तमं च ।

सन्मार्गतो मां नय विश्वमातः प्रसीद मे त्वां शरणं व्रजामि ॥ ६-११॥

७ सप्तम दशकः - शुकोत्पत्तिः

कृष्णस्य तस्या रणितः शुकाख्यः तव प्रसादा दजनिष्ट पुत्रः ।
हृष्टो मुनि र्मङ्गल कर्म चक्रे तत्रादितेया ववृषुः सुमानि ॥ ७-१॥

केचिज्जगुः केचन वाद्यघोषं चक्रुश्च नाके ननृतुः स्त्रियश्च ।
वायुर्ववौ स्पर्श सुखः सुगन्धः शुकोद्भवे सर्वजनाः प्रहृष्टाः ॥ ७-२॥

बालः स सद्यो ववृधे सुचेताः बृहस्पते रात्त समस्त विद्यः ।
दत्वा विनीतो गुरुदक्षिणां च प्रत्यागतो हर्षयति स्म तातम् ॥ ७-३॥

युवान मेकान्त तपः प्रवृत्तं व्यासः कदाचिच्छुकमेव मूचे ।
वेदांश्च शास्त्राणि च वेत्सि पुत्र कृत्वा विवाहं भव सद्गृहस्थः ॥ ७-४॥

सर्वाश्रमाणां कवयो विशिष्टा गृहाश्रमं श्रेष्ठतरं वदन्ति ।
तमाश्रित स्तिष्ठति लोक एष यजस्व देवान् विधिवत्पितृंश्च ॥ ७-५॥

तवास्तु सत्पुत्र ऋणादहं च मुच्येय मां त्वं सुखिनं कुरुष्व ।
पुत्रः सुखायात्र परत्र च स्यात् त्वां पुत्र तीव्रैरलभे तपोभिः ॥ ७-६॥

किञ्च प्रमाथीनि सदेन्द्रियाणि हरन्ति चित्तं प्रसभं नरस्य ।
पश्यन् पिता मे जननीं तपस्वी पराशरोऽपि स्मरमोहितोऽभूत् ॥ ७-७॥

य आश्रमा दाश्रममेति तत्तत् कर्माणि कुर्वन् स सुखी सदा स्यात् ।

गृहाश्रमो नैव च बन्ध हेतुः त्वया च धीमन् क्रियतां विवाहः ॥ ७-८॥

एवं ब्रुवाणोऽपि शुकं विवाहाति असक्त माज्ञाय पितेव रागी ।
पुराणकर्त्ता च जगद्गुरुः स माया निमग्नोऽश्रुविलोचनोऽभूत् ॥ ७-९॥

भोगेषु मे निस्पृहताऽस्तु मातः प्रलोभितो मा करवाणि पापम् ।
मा बाधतां मां तव देवि माया मायाधिनाथे सततं नमस्ते ॥ ७-१०॥

८ अष्टम दशकः - परमज्ञानोपदेशः

अथाह कृष्णः शृणु चिन्तयाऽलं गृहाश्रमस्ते न च बन्ध कृत्स्यात् ।
बन्धस्य मुक्तेश्च मनो हि हेतुः मनोजयार्थं भज विश्व धात्रीम् ॥ ८-१॥

यस्याः प्रसादे सफलं समस्तं यदप्रसादे विफलं समस्तम् ।
माहात्म्य मस्या विदितं जगत्सु मया कृतं भागवतं शृणु त्वम् ॥ ८-२॥

विष्णु र्जगत्येक समुद्र लीने बालः शयानो वटपत्र एकः ।
स्वबालता हेतु विचार मग्नः शुश्राव काम प्यशरीरि वाचम् ॥ ८-३॥

सनातनं सत्यमहं मदन्यत् सत्यं न च स्यादहमेव सर्वम् ।
श्रुत्वेद मुन्मीलित दृष्टि रेष स्मिताननां त्वां जननीं ददर्श ॥ ८-४॥

चतुर्भुजा शङ्ख गदारि पद्म - धरा कृपाद्यैः सह शक्तिजालैः ।
स्थिता जलोप र्यमलाम्बरा त्वं प्रहृष्ट चित्तं हरिमेव मात्थ ॥ ८-५॥

किं विस्मये नाच्युत विस्मृताऽहं त्वया पराशक्ति महाप्रभावात् ।

सा निर्गुणा वाङ्मनसो रगम्या मां सात्विकीं शक्ति मवेहि लक्ष्मीम् ॥ ८-६॥

श्रुतस्त्वया यस्त्व शरीरि शब्दो हिताय ते देव तया स उक्तः ।
अयं हि सर्व श्रुति शास्त्र सारो मा विस्मरेमं हृदि रक्षणीयम् ॥ ८-७॥

नातः परं ज्ञेय मवेहि किञ्चि त्प्रियोऽसि देव्याः शृणु मे वचस्त्वम् ।
त्वन्नाभि पद्माद्द्रुहिणो भवेत्स कर्ता जगत्पालय तत्समस्तम् ॥ ८-८॥

भ्रूमध्यतः पद्मभवस्य कोपात् रुद्रो भविष्यन् सकलं हरेच्च ।
देवीं सदा संस्मर तेऽस्तु भद्रं एवं निगद्याशु तिरोदधाथ ॥ ८-९॥

हरेरिदं ज्ञान मजस्य लब्धं अजात्सुरर्षेश्च ततो ममापि ।
मया त्विदं विस्तरतः सुतोक्तं यत्सूरयो भागवतं वदन्ति ॥ ८-१०॥

देव्या महत्त्वं खलु वर्ण्यतेऽत्र यद्भक्ति माप्तस्य गृहे न बन्धः ।
यद्भक्ति हीन स्त्वगृहेऽपि बद्धो राजाऽपि मुक्तो जनको गृहस्थः ॥ ८-११॥

विदेहराजं तमवाप्य पृष्ट्वा स्वधर्म शङ्काः परिहृत्य धीरः ।
फलेष्वसक्तः कुरु कर्म तेन कर्मक्षयः स्यात्तव भद्रमस्तु ॥ ८-१२॥

श्रुत्वेति सद्यः शुक आश्रमात्स प्रस्थाय वैदेहपुरं समेत्य ।
प्रत्युद्गतः सर्वजनै र्नृपाय न्यवेदय त्स्वागमनस्य हेतुम् ॥ ८-१३॥

गृहस्थ धर्मस्य महत्त्वं अस्मात् विज्ञाय धीमान् स शुको निवृत्तः ।
पित्राश्रमं प्राप्य सुतां पितृणां व्यासेऽतिहृष्टे गृहिणीं चकार ॥ ८-१४॥

उत्पाद्य पुत्रांश्चतुरः सुतां च गृहस्थ धर्मान् विधिनाऽऽचरन् सः ।
प्रदाय चैनां मुनयेऽणुहाय बभूव काले कृतसर्व कृत्यः ॥ ८-१५॥

हित्वाऽऽश्रमं तातमपीश शैल शृङ्गे तपस्वी सहसोत्पतन् खे ।
बभौ स भास्वा निव तद्वियोग खिन्नं शिवो व्यास मसान्त्वयच्च ॥ ८-१६॥

सर्वत्र शङ्काकुल मेव चित्तं ममेह विक्षिप्त मधीर मार्तम् ।
कर्तव्य मूढोऽस्मि सदा शिवे मां धीरं कुरु त्वं वरदे नमस्ते ॥ ८-१७॥

९ नवम दशकः - भुवनेश्वरी दर्शनः

एकार्णवेऽस्मिन् जगति प्रलीने दैत्यौ हरि र्ब्रह्म वधोद्यतौ तौ ।
जघान देवि त्वदनुग्रहेण त्वदिच्छ यैवागम दत्र रुद्रः ॥ ९-१॥

एको विमान स्तरसाऽऽगतः खात् त्रिमूर्त्य विज्ञात गतिस्त्वदीयः ।
त्वत्प्रेरिता आरुरुहु स्तमेते स चोत्पतन् व्योम्नि चचार शीघ्रम् ॥ ९-२॥

वैमानिकाश्चो द्रुतयः सशक्रं दिवं सपद्मोद्भव सत्यलोकम् ।
सरुद्र कैलास ममी सविष्णु वैकुण्ठ मप्युत्पुलका अपश्यन् ॥ ९-३॥

अदृष्ट पूर्वा नितरां स्त्रिमूर्तीन् स्थानानि तेषा मपि दृष्टवन्तः ।
त्रिमूर्तयस्ते च विमोह मापुः प्राप्तो विमानश्च सुधा समुद्रम् ॥ ९-४॥

त्वद्भ्रूलता लोल तरङ्गमालं त्वदीय मन्दस्मित चारु फेनम् ।
त्वन्मञ्जु मञ्जीर मृदुस्वनाढ्यं त्वत्पाद युग्मोप मसौख्यदं च ॥ ९-५॥

तन्मध्यतस्ते ददृशु र्विचित्र प्राकार नानाद्रुलता परीतम् ।
स्थानं मणिद्वीप मदृष्टपूर्वं क्रमाच्छिवे त्वां च सखी समेताम् ॥ ९-६॥

ज्ञात्वा द्रुतं त्वां हरिराह दातः त्रिनेत्र धन्या वयमद्य नूनम् ।
सुधासमुद्रो ऽयमनल्प पुण्यैः प्राप्या जगन्मातृ निवास भूमिः ॥ ९-७॥

सा दृश्यते रागिजनै रदृश्या मञ्चे निषण्णा बहुशक्ति युक्ता ।
एषैव दृक् सर्वमिदं च दृश्यं अहेतुरेषा खलु सर्वहेतुः ॥ ९-८॥

बालः शयानो वटपत्र एक एकार्णवेऽपश्य मिमां स्मितास्याम् ।
ययैव मात्रा परिलालितोऽहं एनां समस्तार्ति हरां व्रजेम ॥ ९-९॥

रुध्यामहे द्वारि यदि स्तुवामः तत्र स्थिता एव वयं महेशीम् ।
इत्यच्युते नाभिहिते विमानः त्वद्गोपुर द्वार मवाप देवि ॥ ९-१०॥

आयाम्यहं चित्त निरोध रूप विमानतस्ते पद मद्वितीयम् ।
न केनचि द्रुद्धगतो भवानि त्वामेव मातः शरणं व्रजामि ॥ ९-११॥

** बालरवि द्युति मिन्दु किरीटां तुङ्गकुचां नयनत्रय युक्ताम् ।
स्मेरमुखीं वरदाङ्कुश पाशा भीतिकरां प्रभजे भुवनेशीम् ॥ **

१० दशम दशकः - शक्ति प्रदानम्

ततो विमाना दज विष्णु रुद्राः त्वद्गोपुर द्वार्यवरुह्य सद्यः ।
स्त्रियः कृता देवि तवेच्छयैव सविस्मया स्त्वन्निकटं समीयुः ॥ १०-१॥

कृत प्रणामा स्तव पादयुग्म नखेषु विश्वं प्रतिबिम्बितं ते ।
विलोक्य साश्चर्य ममोघ वाग्भिः पृथक्पृथक् तुष्टुवु रम्बिके त्वाम् ॥ १०-२॥

नुति प्रसन्ना निजसर्ग शक्तिं महासरस्व त्यभिधा मजाय ।
रक्षार्थ शक्तिं हरये महालक्ष्मि आख्यां च लीला निरते ददाथ ॥ १०-३॥

गौरीं महाकाल्यभिधां च दत्वा संहार शक्तिं गिरिशाय मातः ।
नवाक्षरं मन्त्र मुदीरयन्ती बद्धाञ्जलीं स्तान् स्मित पूर्वमात्थ ॥ १०-४॥

ब्रह्मन् हरे रुद्र मदीय शक्ति त्रयेण दत्तेन सुखं भवन्तः ।
ब्रह्माण्ड सर्ग स्थिति संहृतीश्च कुर्वन्तु मे शासनया विनीताः ॥ १०-५॥

मान्या भवद्भिः खलु शक्तयो मे स्याच्छक्ति हीनं सकलं विनिन्द्यम् ।
स्मरेत मां सन्ततमेव मुक्त्वा प्रस्थापयामासिथ तां स्त्रिमूर्तीन् ॥ १०-६॥

नत्वा त्रयस्ते भवतीं निवृत्ताः पुंस्त्वं गता आरुरुहु र्विमानम् ।
सद्यस्तिरोधाः स सुधासमुद्रो द्वीपो विमानश्च तिरो बभूवुः ॥ १०-७॥

एकार्णवे पङ्कज सन्निधौ च हतासुरे ते खलु तस्थिवांसः ।
दृष्टं नु सत्यं किमु बुद्धिमोहः स्वप्नो नु किं वेति च न व्यजानन् ॥ १०-८॥

ततस्त्रयस्ते खलु सत्यलोक वैकुण्ठ कैलास कृताधिवासाः ।
ब्रह्माण्ड सृष्ट्यादिषु दत्तचित्ताः त्वां सर्वशक्ता मभजन्त देवि ॥ १०-९॥

सुधासमुद्रं तरलो र्मिमालं स्थानं मणिद्वीप मनोपमं ते ।

मञ्चे निषण्णां भवतीं च चित्ते पश्यानि ते देवि नमः प्रसीद ॥ १०-१०॥

११ एकादश दशकः - ब्रह्म नारद संवादः

श्रीनारदः पद्मज मेकदाऽऽह पितस्त्वया सृष्ट मिदं जगत्किम् ।
किं विष्णुना वा गिरिशेन वा किं अकर्तृकं वा सकलेश्वरः कः ॥ ११-१॥

इतीरितोऽजः सुतमाह साधु पृष्टं त्वया नारद मां शृणु त्वम् ।
विभाति देवी खलु सर्वशक्ति - स्वरूपिणी सा भुवनस्य हेतुः ॥ ११-२॥

एकं परं ब्रह्म सदद्वितीयं आत्मेति वेदान्त वचोभि रुक्ता ।
न सा पुमान् स्त्री च न निर्गुणा सा स्त्रीत्वं च पुंस्त्वं च गुणैर्दधाति ॥ ११-३॥

सर्वं तदावास्य मिदं जगत्सा जाता न सर्वं तत एव जातम् ।
तत्रैव सर्वं च भवेत्प्रलीनं सैवाखिलं नास्ति च किञ्चनान्यत् ॥ ११-४॥

गौणानि चान्तः करणेन्द्रियाणि सा निर्गुणाऽवाङ्मति गोचरा च ।
सा स्तोत्रमन्त्रैः सगुणा महद्भिः संस्तूयते भक्त विपन्निहन्त्री ॥ ११-५॥

सुधासमुद्रे वसतीयमार्या द्वीपे विचित्राद्भुत शक्ति युक्ता ।
सर्वं जगद्य द्वशगं वयं च त्रिमूर्तयो नाम यदाश्रिताः स्मः ॥ ११-६॥

तद्दत्त शक्ति त्रयमात्र भाजः त्रिमूर्तयः पुत्र वयं विनीताः ।
तदाज्ञया साधु सदाऽपि कुर्मः ब्रह्माण्ड सर्ग स्थिति संहृतीश्च ॥ ११-७॥

दैवेन मूढं कवि मातनोति सा दुर्बलं तु प्रबलं करोति ।

पङ्गुं गिरिं लङ्घयते च मूकं कृपावती चाऽतनुते सुवाचम् ॥ ११-८॥

यत्किञ्चि दज्ञायि मया महत्त्वं देव्यास्तदुक्तं तव सङ्ग्रहेण ।
सर्वत्र तद्वर्णय विस्तरेण विधत्स्व भक्तिं हृदये जनानाम् ॥ ११-९॥

इतीरितोऽजेन मुनिः प्रसन्नः तव प्रभावं करुणार्द्र चित्ते ।
व्यासं तथाऽन्यांश्च यथोचितं स प्रबोधयामास पवित्र वाग्भिः ॥ ११-१०॥

न मे गुरुस्त्व च्चरितस्य वक्ता न मे मतिस्त्व त्स्मरणैकसक्ता ।
अवाच्य वक्ताऽह मकार्य कर्ता नमामि मातश्चरणाम्बुजं ते ॥ ११-११॥

१२ द्वादश दशकः - उतथ्य जननम्

पुरा द्विजः कश्चन देवदत्तो नाम प्रजार्थं तमसा समीपे ।
कुर्वन् मखं गोभिल शाप वाचा लेभे सुतं मूढ मनन्त दुःखः ॥ १२-१॥

उतथ्य नामा ववृधे स बालो मूढस्तु दृष्टं न ददर्श किञ्चित् ।
श्रुतं न शुश्राव जगाद नैव पृष्टो न च स्नान जपादि चक्रे ॥ १२-२॥

इतस्ततोऽटन् समवाप्त गङ्गो जले निमज्जन् प्रपिबंस्तदेव ।
वसन् मुनीना मुटजेषु वेद मन्त्रांश्च शृण्वन् स दिनानि निन्ये ॥ १२-३॥

क्रमेण सत्सङ्ग विवृद्ध सत्त्वः सत्यव्रतः सत्य तपाश्च भूत्वा ।
नासत्यवाक् त्व त्कृपया स मूढोऽपि उन्मीलितान्त र्नयनो बभूव ॥ १२-४॥

कुलं पवित्रं जननी विशुद्धा पिता च सत्कर्मरतः सदा मे ।

मया कृतं नैव निषिद्ध कर्म तथाऽपि मूढोऽस्मि जनैश्च निन्द्यः ॥ १२-५॥

जन्मान्तरे किं नु कृतं मयाऽघं किं वा न विद्याऽर्थि जनस्य दत्ता ।
ग्रन्थोऽप्यदत्तः किमु पूज्यपूजा कृता न किं वा विधिवन्न जाने ॥ १२-६॥

नाकारणं कार्य मितीर्यते हि दैवं बलिष्ठं दुरतिक्रमं च ।
ततोऽत्र मूढो विफली कृतोऽस्मि वन्ध्य द्रुवन्निर्जल मेघवच्च ॥ १२-७॥

इत्यादि सञ्चिन्त्य वने स्थितः स कदाचि देकं रुधिराप्लुताङ्गम् ।
बीभत्सरूपं किटिमेष पश्यन् अय्यय्य इत्युत्स्वन मुच्चचार ॥ १२-८॥

शरेण विद्धः स किरि र्भयार्तः प्रवेपमानो मुनिवास देशे ।
अन्त र्निकुञ्जस्य गतश्च दैवात् अदृश्यता माप भयार्ति हन्त्रि ॥ १२-९॥

विना मकारं च विना च भक्तिं उच्चार्य वाग्बीज मनुं पवित्रम् ।
प्रसन्न बुद्धिः कृपया तवैष बभूव दूरीकृत सर्वपापः ॥ १२-१०॥

नाहं कविर्गान विचक्षणो न नटो न शिल्पादिषु न प्रवीणः ।
पश्यात्र मां मूढ मनन्य बन्धुं प्रसन्न बुद्धिं कुरु मां नमस्ते ॥ १२-११॥

१३ त्रयोदश दशकः - उतथ्य महिमा

अथागतः कश्चि दधिज्य धन्वा मुनिं निषादः सहसा जगाद ।
त्वं सत्यवाग्ब्रूहि मुने त्वया किं दृष्टः किटिः सायकविद्ध देहः ॥ १३-१॥

दृष्टस्त्वया चेद्वद सूकरः क्व गतो न वाऽदृश्यत किं मुनीन्द्र ।

अहं निषादः खलु वन्यवृत्तिः ममास्ति दारादिक पोष्यवर्गः ॥ १३-२॥

श्रुत्वा निषादस्य वचो मुनिः स तूष्णीं स्थितश्चिन्तयति स्म गाढम् ।
वदामि किं दृष्ट इतीर्यते चेत् हन्यादयं तं मम चाप्यघं स्यात् ॥ १३-३॥

सत्यं नरं रक्षति रक्षितं चेत् असत्य वक्ता नरकं व्रजेच्च ।
सत्यं हि सत्यं सदयं न किञ्चित् सत्यं कृपाशून्य मिदं मतं मे ॥ १३-४॥

एवं मुनेश्चिन्तयतः स्वकार्य व्यग्रो निषादः पुनरेव मूचे ।
दृष्टस्त्वया किं स किटिर्नि किं वा दृष्टः स शीघ्रं कथयात्र सत्यम् ॥ १३-५॥

मुनिस्तमाहात्र पुनः पुनः किं निषाद मां पृच्छसि मोहमग्नः ।
पश्यन् न भाषेत न च ब्रुवाणः पश्येदलं वाग्भि रवेहि सत्यम् ॥ १३-६॥

उन्मादिनो जल्पन मेतदेवं मत्वा निषादः सहसा जगाम ।
न सत्यमुक्तं मुनिना न कोलो हतश्च सर्वं तव देवि लीलाः ॥ १३-७॥

द्रष्टा परं ब्रह्म तदेव च स्यात् इति श्रुतिः प्राह न भाषते सः ।
सदा ब्रुवाणस्तु न पश्यतीदं अयं हि सत्यव्रत वाक्य सारः ॥ १३-८॥

भूयः स सारस्वत बीजमन्त्रं चिरं जपन् ज्ञान निधिः कविश्च ।
वाल्मीकिवत्सर्व दिशि प्रसिद्धो बभूव बन्धून् समतर्पयच्च ॥ १३-९॥

स्मृता नता देवि सुपूजिता वा श्रुता नुता वा खलु वन्दिता वा ।
ददासि नित्यं हित माश्रितेभ्यः कृपार्द्र चित्ते सततं नमस्ते ॥ १३-१०॥

१४ चतुर्दश दशकः - सुदर्शन कथा – भरद्वाजाश्रम प्रवेशम्

राजा पुराऽऽसीत्किल कोसलेषु धर्मैक निष्ठो ध्रुवसन्धि नामा ।
आस्तां प्रिये अस्य मनोरमा च लीलावती चेति दृढानुरक्ते ॥ १४-१॥

मनोरमाऽसूत सुदर्शनाख्यं कुमारकं शत्रुजितं च साऽन्या ।
संवर्धयंस्तौ मृगया विहारी वने नृपो हा हरिणा हतोऽभूत् ॥ १४-२॥

विचिन्तयन् राजकुलस्य वृत्तं तज्ज्येष्ठ पुत्रस्य सुदर्शनस्य ।
राज्याभिषेकाय गुरु र्वसिष्ठः चकार मन्त्रं सचिवैः समेतः ॥ १४-३॥

मातामहः शत्रुजितो युधाजित् अभ्येत्य सद्योऽमित वीर्यशाली ।
राज्ये स्वदौहित्र मिहाभिषिक्तं कर्तुं कुबुद्धिः कुरुते स्म यत्नम् ॥ १४-४॥

मनोरमाया अपि वीरसेनः पिताऽभ्युपेत्याशु रुरोध तस्य ।
यत्नं बली स्वस्व सुतासुताभि-षेकैक बुद्धी खलु तावभूताम् ॥ १४-५॥

कृत्वा विवादं च ततो नृपौ द्वौ घोरं रणं चक्रतुरिद्ध रोषौ ।
युधाजिता तत्र तु वीरसेनो दैवाद्धतोऽभूद्धरिणा करीव ॥ १४-६॥

राज्येऽभिषिक्तः खलु शत्रुजित्स बालस्ततोऽयं रिपुभि द्युधाजित् ।
दौहित्र राज्यं सुख मेकनाथः शशास वज्रीव दिवं महेशि ॥ १४-७॥

पत्युः पितुश्चापि मृते रनाथा भीता विदल्लाभिध मन्त्रियुक्ता ।
मनोरमा बालसुता त्वरण्ये ययौ भरद्वाज मुनिं शरण्यम् ॥ १४-८॥

तपोनिधिर्दीन जनानुकम्पी ज्ञात्वा मुनिस्तां ध्रुवसन्धि पत्नीम् ।
उवाच- वत्से वस निर्भयैव तपोवनेऽत्रास्तु शुभं तवेति ॥ १४-९॥

अल्पोऽप्युपेक्ष्यो न रिपुर्न रोगोऽपि एवं स्मरन्नाशु नृपो युधाजित् ।
तां हर्तुकामः ससुतां महर्षेः प्रापाश्रमं मन्त्रिवरेण साकम् ॥ १४-१०॥

न मानितस्तेन तपस्विना स मनोरमां नैव सुतं च लेभे ।
प्रहर्तुकामोऽपि मुनिं स मन्त्रिवाचा निवृत्तः श्रुतकौशिकोऽभूत् ॥ १४-११॥

एवं मुनिस्तां ससुतां ररक्ष भीतोऽस्मि संसार युधाजितोऽहम् ।
न मे सहायोऽस्ति विना त्वयैष सनूपुरं ते चरणं नमामि ॥ १४-१२॥

१५ पञ्चदश दशकः - सुदर्शन कथा - देवी दर्शनम्

एवं तवैव कृपया मुनिवर्यशीत-
च्छायाश्रितो हतभयः स सुदर्शनोऽयम् ।
वेद ध्वनि श्रवण पूत हृदाश्रमान्ते
सम्मोदयन् मुनिजनान् ववृधे कुमारः ॥ १५-१॥

आबाल्य मेष मुनि बालक सङ्गमेन
क्लीं क्लीमि तीश्वरि सदा तव बीजमन्त्रम् ।
तत्रोच्चचार कृपयाऽस्य पुरः कदाचित्
आविर्बभूविथ नतं तमभाषथाश्च ॥ १५-२॥

प्रीताऽस्मि ते सुत जगज्जननी मवेहि
मां सर्वकाम वरदां तव भद्रमस्तु ।

चन्द्राननां शशिकलां विमलां सुबाहोः
काशीश्वरस्य तनयां विधिनोद्वह त्वम् ॥ १५-३॥

नष्टा भवेयु रचिरेण तवारिवर्गा
राज्यं च यै रपहृतं पुन रेष्यसि त्वम् ।
मातृ द्वयेन सचिवैश्च समं स्वधर्मान्
कुर्याः सदेति समुदीर्य तिरोदधाथ ॥ १५-४॥

स्वप्ने त्वया शशिकला कथिताऽस्ति भार-
द्वाजाश्रमे प्रथित कोसल वंशजातः ।
धीमान् सुदर्शन इति ध्रुवसन्धि पुत्र
एनं पतिं वृणु तवास्तु शुभं सदेति ॥ १५-५॥

स्वप्नानुभूत मनृतं किमृतं न वेति
सुप्तोत्थिता तु मतिमत्यपि न व्यजानात् ।
पृष्टात्सुदर्शन कथां सुमुखी द्विजात्सा
श्रुत्वाऽनुरक्त हृदयैव बभूव देवि ॥ १५-६॥

ज्ञात्वा सुबाहु रिदमाकुल मानसस्तां
अस्मा न्निवर्त्तयितु माशु सहेष्टपत्न्या ।
कृत्वा प्रयत्न मखिलं विफलं च पश्यन्
इच्छा स्वयंवर विधिं हितमेव मेने ॥ १५-७॥

कश्चित्कदाचन सुदर्शन मेत्य विप्रः
प्राहागतः शशिकला वचसाऽह मत्र ।
सा त्वां ब्रवीति- नृपपुत्र जगज्जनन्या

वाचा वृतोऽसि पतिरस्मि तवैव दासी ॥ १५-८॥

अत्रागता नृपतयो बहवस्त्वमेत्य
तेषां सुधीर मिषतां नय मां प्रियां ते ।
एवं वधू वचन मानय तां सुशीलां
भद्रं तवास्त्विद मुदीर्य जगाम विप्रः ॥ १५-९॥

स्वप्ने च जाग्रति च पश्यति भक्तवर्यः
त्वां सन्ततं तव वचो मधुरं शृणोति ।
ऐश्वर्य माशु लभतेऽपि च मुक्तिमेति
त्वद्भक्ति मेव मम देहि नमो जनन्यै ॥ १५-१०॥

१६ षोडश दशकः - सुदर्शन विवाहम्

श्रुत्वा वधू वाक्यमरं कुमारो हृष्टो भरद्वाज मुनिं प्रणम्य ।
आपृच्छ्य मात्रा सह देवि स त्वां स्मरन् रथेनाप पुरं सुबाहोः ॥ १६-१॥

स्वयंवराहूत महीभुजां स सभां प्रविष्टो हतभी र्निषण्णः ।
कन्या कला पूर्णशशी त्वसाविति आहुर्जनास्ता मभिवीक्षमाणाः ॥ १६-२॥

वधूश्च तद्दर्शन वर्धितानु-रागा स्मरन्ती तव वाक्य सारम् ।
सभां नृपाणा मजितेन्द्रियाणां न प्राविशत्सा पितृचोदिताऽपि ॥ १६-३॥

शङ्काकुलास्ते नृवरा बभूवुः उच्चै र्युधाजित्कुपितो जगाद- ।
मा दीयतां लोकहिता नभिज्ञा वधू रशक्ताय सुदर्शनाय ॥ १६-४॥

बालोऽयमित्येष मयाऽऽश्रमे प्राक् उपेक्षितः सोऽत्र रिपुत्वमेति ।
माऽयं च वध्वा व्रियतां वृतश्चेत् हन्यामिमं तां च हरेयमाशु ॥ १६-५॥

श्रुत्वा युधाजि द्वचनं नृपाला हितैषिणः केचि दुपेत्य सर्वम् ।
सुदर्शनं प्रोचु रथापि धीरः स निर्भयो नैव चचाल देवि ॥ १६-६॥

एकत्र पुत्री च सुदर्शनश्च युधाजि दन्यत्र बली सकोपः ।
तन्मध्यगो मंक्षु नृपः सुबाहुः बद्धाञ्जलिः प्राह नृपान् विनम्रः ॥ १६-७॥

नृपा वचो मे शृणुतेह बाला नायाति पुत्री मम मण्डपेऽत्र ।
तत्क्षम्यतां श्वोऽत्र नयाम्यहं तां याताद्य वो विश्रम मन्दिराणि ॥ १६-८॥

गतेषु सर्वेषु सुदर्शनस्तु त्वां संस्मरन् मातृहितानुसारी ।
सुबाहुना तन्निशि तेन दत्तां वधूं यथा विध्यु दुवाह देवि ॥ १६-९॥

प्रात र्युधाजित्प्रबलो विवाह वार्तां निशम्यात्त रुषा ससैन्यः ।
सुदर्शनं मातृ वधू समेतं यात्रोन्मुखं भीमरवो रुरोध ॥ १६-१०॥

ततो रणे घोरतरे सुबाहुः क्लीं क्लीमि तीशानि समुच्चचार ।
तत्राविरासीः समराङ्गणे त्वं सिंहाधिरूढा स्वजनार्ति हन्त्री ॥ १६-११॥

त्वन्नाम गायन् कथयन् गुणांस्ते त्वां पूजयंश्चात्र नयामि कालम् ।
स्वप्नेऽपि दृष्टा न मया त्वमम्बे कृपां कुरु त्वं मयि ते नमोऽस्तु ॥ १६-१२॥

१७ सप्तदश दशकः - सुदर्शन कोसल प्राप्तिः

युधाजितं शत्रुजितं च हत्वा रणाङ्गणस्था नुतिभिः प्रसन्ना ।
सुबाहु मुख्या ननुगृह्य भक्तान् सर्वेषु पश्यत्सु तिरोदधाथ ॥ १७-१॥

पृष्टो नृपान् प्राह सुदर्शनस्तान् दृष्टा भवद्भिः खलु सर्वशक्ता ।
या निर्गुणा योगिभि रप्यदृश्या दृश्या च भक्तैः सगुणा विनीतैः ॥ १७-२॥

या राजसीदं सृजतीव शक्तिः या सात्विकी पालयतीव विश्वम् ।
या तामसी संहरतीव सर्वं सद्वस्तु सैवान्यदस त्समस्तम् ॥ १७-३॥

भक्तार्ति हन्त्री करुणामयी सा भक्तद्रुहां भीतिकरी प्रकामम् ।
वसन् भरद्वाज तपोवनान्ते चिराय मात्रा सह तां भजेऽहम् ॥ १७-४॥

तामेव भक्त्या भजतेह भुक्ति मुक्तिप्रदा मस्तु शुभं सदा वः ।
श्रुत्वेद मानम्र मुखा स्तथेति सम्मन्त्र्य भूपाश्च ततो निवृत्ताः ॥ १७-५॥

सुदर्शनो मातृ वधू समेतः सुबाहु मापृच्छ्य रथाधिरूढः ।
पुरीमयोध्यां प्रविशन् पुरेव सीतापति स्तोषयति स्म सर्वान् ॥ १७-६॥

लीलावतीं प्राप्य विमातरं च नत्वा विषण्णां हत पुत्रताताम् ।
सदुक्तिभिः कर्मगतीः प्रबोध्य स सान्त्वयामास महेशि भक्तः ॥ १७-७॥

जनेषु पश्यत्सु सुदर्शनोऽत्र त्वां पूजयित्वा गुरुणाऽभिषिक्तः ।
राज्ये त्वदीयं गृहमाशु कृत्वा पूजा विधानादि च संवृधत्त ॥ १७-८॥

तस्मिन् नृपे त्वत्सदनानि कृत्वा जनाः प्रतिग्राम मपूजयंस्त्वाम् ।
काश्यां सुबाहुश्च तथाऽकरोत्ते सर्वत्र पेतुः करुणा कटाक्षाः ॥ १७-९॥

न कर्मणा न प्रजया धनेन न योग साङ्ख्यादि विचिन्तया च ।
न च व्रतेनापि सुखानुभूतिः भक्त्यैव मर्त्यः सुखमेति मातः ॥ १७-१०॥

नाहं सुबाहुश्च सुदर्शनश्च न मे भरद्वाज मुनिः शरण्यः ।
गुरुः सुहृद्बन्धुरपि त्वमेव महेश्वरि त्वां सततं नमामि ॥ १७-११॥

१८ अष्टादश दशकः - राम कथा

सूर्यान्वये दाशरथी रमेशो रामाभिधोऽभूद्भरतोऽथ जातः ।
ज्येष्टानुवर्त्ती खलु लक्ष्मणश्च शत्रुघ्न नामाऽपि जगद्विधात्रि ॥ १८-१॥

विमातृ वाक्योज्झित राज्यभोगो रामः ससीतः सह लक्ष्मणश्च ।
चरन् जटावल्कलवा नरण्ये गोदावरीतीर मवाप देवि ॥ १८-२॥

तं वञ्चयन् रावण एत्य मायी जहार सीतां यतिरूपधारी ।
रामस्य पत्नी विरहातु रस्य श्रुत्वा विलापं वनमप्यरोदीत् ॥ १८-३॥

श्रीनारदोऽभ्येत्य जगाद रामं किं रोदिषि प्राकृतमर्त्यतुल्यः ।
त्वं रावणं हन्तु मिहावतीर्णो हरिः कथं विस्मर सीदमार्य ॥ १८-४॥

कृते युगे वेदवतीति कन्या हरिं श्रुतिज्ञा पतिमाप्तु मैच्छत् ।
सा पुष्कर द्वीप गता तदर्थं एकाकिनी तीव्र तपश्चकार ॥ १८-५॥

श्रुता तयाऽभू दशरीरि वाक् ते हरिः पतिर्भाविनि जन्मनि स्यात् ।
निशम्य तद्धृष्टमना स्तथैव कृत्वा तपस्तत्र निनाय कालम् ॥ १८-६॥

तां रावणः कामशरार्दितः संश्चकर्ष सा च स्तवनेन देवीम् ।
प्रसाद्य कोपारुण लोचनाभ्यां निरीक्ष्य तं निश्चल माततान ॥ १८-७॥

शशाप तं च त्वमरे मदर्थे सबान्धवो राक्षस नंक्ष्यसीति ।
स्वं कौणपस्पृष्ट मशुद्ध देहं योगेन सद्यो विजहौ सती सा ॥ १८-८॥

जाता पुनः सा मिथिलेश कन्या काले हरिं त्वां पतिमाप दैवात् ।
स हन्यतां सत्वर माशरेन्द्रः तन्नाश कालस्तु समागतश्च ॥ १८-९॥

तदर्थ माराधय लोकनाथां नवाह यज्ञेन कृतोपवासः ।
प्रसाद्य तामेव सुरा नराश्च कामान् लभन्ते शुभमेव ते स्यात् ॥ १८-१०॥

इत्यूचिवांसं मुनिमेव राम आचार्य माकल्प्य सलक्ष्मणस्त्वाम् ।
सम्पूज्य सुस्मेरमुखीं व्रतान्ते सिंहाधिरूढां च पुरो ददर्श ॥ १८-११॥

भक्त्या नतं तं द्रुतमात्थ राम हरिस्त्व मंशेन मदाज्ञयैव ।
जातो नरत्वेन दशास्य हत्यै ददामि तच्छक्ति महं तवेह ॥ १८-१२॥

श्रुत्वा तवोक्तिं स हनूमदाद्यैः साकं कपीन्द्रैः कृतसेतुबन्धः ।
लङ्कां प्रविष्टो हत रावणाद्यः पुरी मयोध्या मगमत्ससीतः ॥ १८-१३॥

हा देवि भक्तिर्न हि मे गुरुश्च न चैव वस्तु ग्रहणे पटुत्वम् ।
सत्सङ्गतिश्चापि न ते पतन्तु कृपाकटाक्षा मयि ते नमोऽस्तु ॥ १८-१४॥

** रामाय रामभद्राय रामचंद्राय वेधसे ।
रघुनाथाय नाथाय सीतायाः पतये नमः ॥ **

१९ एकोनविंश दशकः - भूम्याः दुःखम्

पुरा धरा दुर्जन भार दीना समं सुरभ्या विबुधैश्च देवि ।
विधिं समेत्य स्वदशा मुवाच स चानयत्क्षीर पयोनिधिं तान् ॥ १९-१॥

स्तुतो हरिः पद्म भवेन सर्वं ज्ञात्वाऽखिलान् साञ्जलि बद्धमाह ।
ब्रह्मन् सुरा नैव वयं स्वतन्त्रा दैवं बलीयः किमहं करोमि ॥ १९-२॥

दैवेन नीतः खलु मत्स्य कूर्म कोलादि जन्मा न्यवशो ऽहमाप्तः ।
नृसिंह भावा दतिभीकरत्वं हयानन त्वा त्परिहास्यतां च ॥ १९-३॥

जातः पुन र्दाशरथिश्च दुःखात् दुःखं गतोऽहं विपिनान्तचारी ।
राज्यं च नष्टं दयिता हृता मे पिता मृतो हा प्लवगाः सहायाः ॥ १९-४॥

कृत्वा रणं भीममरिं निहत्य पत्नीं च राज्यं च पुनर्गृहीत्वा ।
दुष्टापवादेन पतिव्रतां तां विहाय हा दुर्यशसाऽभिषिक्तः ॥ १९-५॥

यदि स्वतन्त्रोऽस्मि ममैवमार्तिः न स्याद्वयं कर्म कलाप बद्धाः ।
सदाऽपि माया वशगा स्ततोऽत्र मायाधिनाथां शरणं व्रजामः ॥ १९-६॥

इतीरितै र्भक्ति विनम्र शीर्षैः निमीलिताक्षै र्विबुधैः स्मृता त्वम् ।
प्रभात सन्ध्येव जपासुमाङ्गी तमोनिहन्त्री च पुरः स्थिताऽऽत्थ ॥ १९-७॥

जाने दशां वो वसुदेव पुत्रो भूत्वा हरि र्दुष्टजनान् निहन्ता ।
तदर्थशक्ती रहमस्य दद्यां अंशेन जायेय च नन्दपुत्री ॥ १९-८॥

यूयं च साहाय्य ममुष्य कर्तुं अंशेन देवा दयिता समेताः ।
जायेध्व मुर्व्यां जगतोऽस्तु भद्रं एवं विनिर्दिश्य तिरोदधाथ ॥ १९-९॥

विचित्र दुष्टासुर भाव भार निपीडितं मे हृदयं महेशि ।
अत्रावतीर्येद मपाकुरु त्वं माता हि मे ते वरदे नमोऽस्तु ॥ १९-१०॥

२० विंश दशकः - देवकीपुत्र वधं

अथोरुपुण्ये मथुरापुरे तु विभूषिते मौक्तिक मालिकाभिः ।
श्रीदेवकी शौरि विवाह रङ्गे सर्वैः श्रुतं व्योम वचः स्फुटार्थम् ॥ २०-१॥

अवेहि भो देवक नन्दनायाः सुतोऽष्टमः कंस तवान्तकः स्यात् ।
श्रुत्वेति तां हन्तुमसिं दधानः कंसो निरुद्धो वसुदेव मुख्यैः ॥ २०-२॥

अथाह शौरिः शृणु कंस पुत्रान् ददामि तेऽस्याः शपथं करोमि ।
एतद्वचो मे व्यभिचर्यते चेत् मत्पूर्वजाता नरके पतन्तु ॥ २०-३॥

श्रद्धाय शौरे र्वचनं प्रशान्तः तां देवकीं भोजपति र्मुमोच ।
सर्वे च तुष्टा यदवो नगर्यां तौ दम्पती चोषतुरात्तमोदम् ॥ २०-४॥

काले सती पुत्र मसूत तातः कंसाय निश्शङ्क मदात्सुतं स्वम् ।
हन्ता न मेऽयं शिशुरि त्युदीर्य तं प्रत्यदा द्भोजपतिश्च तस्मै ॥ २०-५॥

अथाशु भूभार विनाश नाख्य त्वन्नाटक प्रेक्षण कौतुकेन ।
श्रीनारदः सर्वविदेत्य कंसं अदृश्य हासं सकलं जगाद ॥ २०-६॥

त्वं भूप दैत्यः खलु कालनेमिः जगत्प्रसिद्धो हरिणा हतश्च ।
ततोऽत्र जातोऽसि सुरा हरिश्च त्वां हन्तु मिच्छन्त्यधुनाऽपि शत्रुम् ॥ २०-७॥

देवास्तदर्थं नर रूपिणोऽत्र व्रजे च जाता वसुदेव मुख्याः ।
नन्दादयश्च त्रिदशा इमे न विस्रम्भणीया न च बान्धवास्ते ॥ २०-८॥

त्वं व्योमवाणीं स्मर देवकस्य पुत्र्याः सुतेष्वष्टमतां गतः सन् ।
स त्वां निहन्ता हरिरेव शत्रुः अल्पोऽपि नोपेक्ष्य इतीर्यते हि ॥ २०-९॥

सर्वात्मजानां नृप मेलनेऽस्याः सर्वेऽष्टमाः स्युः प्रथमे च सर्वे ।
मायाविनं विद्धि हरिं सदेति गते मुनौ क्रोधमियाय कंसः ॥ २०-१०॥

स देवकी सूनुमरं जघान कारागृहे तां पतिम प्यबध्नात् ।
तयोः सुतान् षट् खलु जातमात्रान् हत्वा कृतं स्वं हितमेव मेने ॥ २०-११॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा मा जातु पापं करवाणि देवि ।
ममास्तु सत्कर्म रतिः प्रियस्ते भवानि भक्तं कुरु मां नमस्ते ॥ २०-१२॥

२१ एकविंश दशकः - नन्दसुतावतारः

सर्वेऽपि जीवा निजकर्म बद्धा एते षडासन्द्रुहिणस्य पौत्राः ।
तन्निन्दया दैत्यकुले प्रजाताः पुनश्च शप्ता जनकेन दैवात् ॥ २१-१॥

तेनैव ते शौरि सुतत्वं आप्ता हताश्च कंसेन तु जातमात्राः ।
श्रीनारदेन र्षिवरेण देवि ज्ञातं पुरावृत्त मिदं समस्तम् ॥ २१-२॥

प्राग्दम्पती चादिति कश्यपौ हा स्वकर्म दोषेण पुनश्च जातौ ।
तौ देवकी शूर सुतौ स्वपुत्र नाशादिभि र्दुःख मवापतुश्च ॥ २१-३॥

त्वं देवकी सप्तम गर्भतो वै गृह्णन्त्यनन्तांश शिशुं स्वशक्त्या ।
निवेश्य रोहिण्युदरे धरण्यां मर्त्यो भवेत्यच्युत मादिशश्च ॥ २१-४॥

प्राक्कर्म दोषात्स सुहृन्मघोनः क्रुद्धेन शप्तो भृगुणा मुरारिः ।
दयार्द्र संसारि दशा मवाप्स्यन् हा देवकी गर्भ मथा विवेश ॥ २१-५॥

पूर्णे तु गर्भे हरि रर्द्धरात्रे कारागृहे देवक नन्दनायाः ।
जज्ञे सुतेष्वष्टमता मवाप्तः शौरि र्विमुक्तो निगडैश्च बन्धात् ॥ २१-६॥

व्योमोत्थ वाक्येन तवैव बालं गृह्णन्नदृष्टः खलु गेहपालैः ।
निद्रां गतैस्त्व द्विवृतेन शौरिः द्वारेण यातो बहिरात्त तोषम् ॥ २१-७॥

त्वं स्वेच्छया गोपकुले यशोदा नन्दात्मजा स्वापित जीवजाले ।
अजायथा भक्तजनार्ति हन्त्री सर्वं नियन्त्री सकलार्थदात्री ॥ २१-८॥

** या देवी सर्व भूतेषु निद्रा रूपेण संस्थिता ।
नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ **

तव प्रभावा द्वसुदेव एको गच्छन्नभीतो यमुना मयत्नम् ।

तीर्त्वा नदीं गोकुल माप तत्र दास्याः करे स्वं तनयं ददौ च ॥ २१-९॥

तयैव दत्ता मथ बालिकां त्वां आदाय शीघ्रं स ततो निवृत्तः ।
कारागृहं प्राप्य ददौ प्रियायै स चाभवत्पूर्वव देव बद्धः ॥ २१-१०॥

त्वद्रोद नोत्थापित गेहपालैः निवेदितो भोजपतिः समेत्य ।
त्वां पादयुग्म ग्रहणेन कुर्वन् अधःशिरस्कां निरगाद्गृहान्तात् ॥ २१-११॥

स पोथयामास शिलातले त्वां सद्यः समुत्पत्य करा दमुष्य ।
दिवि स्थिता शङ्ख गदादि हस्ता सुरैः स्तुता स्मेरमुखी त्वमात्थ ॥ २१-१२॥

वधेन किं मे तव कंस जातः तवान्तकः क्वाप्य विदूरदेशे ।
मा द्रुह्यतां साधुजनो हितं स्वं विचिन्तये त्युक्तवती तिरोऽभूः ॥ २१-१३॥

स भोजराट् स्वान्तक नाशनाय सर्वान् शिशून् हन्तुमरं बलिष्ठान् ।
वत्साघ मुख्या नसुरान्नियुज्य कृतार्थ मात्मान ममन्यतोच्चैः ॥ २१-१४॥

कंसोऽस्ति मे चेतसि काम लोभ क्रोधादि मन्त्रि प्रवरैः समेतः ।
सद्भावहन्ता खलु नन्दपुत्रि तं नाशय त्वच्चरणं नमामि ॥ २१-१५॥

२२ द्वाविंश दशकः - कृष्ण कथा

श्रियःपति र्गोमल मूत्र गन्धिनि अस्त प्रभो गोपकुले विषण्णः ।
कृष्णाभिधो वत्स बकादि भीतो रुदन् सदा देवि निनाय बाल्यम् ॥ २२-१॥

हैयङ्गवीनं मथितं पयश्च गोपी र्विलज्जः सततं ययाचे ।

स चाम्बया गोर सचौर्य चुञ्चुः उलूखले पाशवरेण बद्धः ॥ २२-२॥

वनेषु भीमा तप शुष्क गात्रो गाश्चारयन् कण्टक विद्ध पादः ।
वन्याम्बुपायी फलमूल भक्षी दिने दिने ग्लानि मवाप कृष्णः ॥ २२-३॥

दैवेन मुक्तः स च गोपदास्यात् अक्रूरनीतो मथुरां प्रविष्टः ।
कंसं निहत्यापि हताभिलाषः तत्रोग्रसेनस्य बभूव दासः ॥ २२-४॥

दृष्ट्वा जरासन्ध चमूं भयेन स बन्धुमित्रो मथुरां विहाय ।
धावन् कथञ्चि द्बहुदुर्ग मार्तः स द्वारका द्वीपपुरं विवेश ॥ २२-५॥

स रुक्मिणीं जाम्बवतीं च भामां कन्यास्तथा ह्यष्ट सहस्रमन्याः ।
समुद्वहन् सस्मित नर्मलापः क्रीडामृगोऽभूत्सततं वधूनाम् ॥ २२-६॥

स दस्युवृत्ति स्त्रिदिवाज्जहार भामा नियुक्तः सुर पारिजातम् ।
सत्या च तं गोवृष वत्सरोषं बद्ध्वा तरौ दुर्वचसाऽभ्यषिञ्चत् ॥ २२-७॥

श्रीनारदा यातिथये तया स दत्तोथ मुक्तो मुनिना च नीतः ।
ततस्तयाऽस्मै कनकं प्रदाय पुन र्गृहीत स्त्वपयाऽऽप मौनम् ॥ २२-८॥

सूतीगृहा द्धीष्म कजासुते स प्रद्युम्न नाम्नीश्वरि शम्बरेण ।
हृते शिशौ निर्मथि ताभिमान उच्चै रुदंस्त्वां शरणं प्रपन्नः ॥ २२-९॥

पुत्रार्थिनीं जाम्बवती मपुत्रां स तोषयिष्य न्नुपमन्यु शिष्यः ।
मुण्डी च दण्डी च शिवस्य शैले मन्त्रं जपन् घोर तपश्चकार ॥ २२-१०॥

वरेण भर्गस्य दशात्मजान् सा प्रासूत सर्वा दयिताश्च शौरेः ।
तथैव लब्ध्वा स सुतायुतानि सुखं न लेभे निजकर्म दोषात् ॥ २२-११॥

शापादृषीणां धृतराष्ट्र पत्न्याः चान्योन्य वैरेण कृताहवेषु ।
सर्वे हता हन्त कुलं यदूनां महत्प्रदग्धं वनमग्निनेव ॥ २२-१२॥

व्याधेषु विद्धो मृतिमाप कृष्णः कुशस्थली चाब्धि जलाप्लुताऽभूत् ।
हा जह्रिरे दस्युभिरेनसाऽष्टा-वक्रस्य शापेन यदुस्त्रियश्च ॥ २२-१३॥

एवं हरिः कर्मफला न्यभुङ्क्त न कोऽपि मुच्येत च कर्मबन्धात् ।
दुःखं त्वभक्तस्य सुदुस्सहं स्यात् भक्तस्य ते तत्सुसहं भवेच्च ॥ २२-१४॥

जानास्यहं ते पदयो रभक्तो भक्तो नु किं वेति न चैव जाने ।
त्वं सर्वशक्ता कुरु मां सुशक्तं सर्वत्र भूयोऽपि शिवे नमस्ते ॥ २२-१५॥

** वसुदेव सुतं देवं कंस चाणूर मर्दनम् ।
देवकी परमानन्दं कृष्णं वन्दे जगद्गुरुम् ॥
सदा सर्वत्र गोविन्द नाम सङ्कीर्तनम् गोविन्दा गोविन्दा । **

२३ त्रयोविंश दशकः - महालक्ष्म्यवतारः

रम्भस्य पुत्रो महिषासुरः प्राक् तीव्रै स्तपोभि र्द्रुहिणात्प्रसन्नात् ।
अवध्यतां पुम्भिरवाप्य धृष्टो न मे मृतिः स्यादिति च व्यचिन्तीत् ॥ २३-१॥

स चिक्षुराद्यै रसुरैः समेतः शक्रादि देवान्युधि पद्मजं च ।
रुद्रं च विष्णुं च विजित्य नाके वसन् बला द्यज्ञहवि र्जहार ॥ २३-२॥

चिरं भृशं दैत्य निपीडितास्ते देवाः समं पद्मज शङ्कराभ्याम् ।
हरिं समेत्या सुरदौष्ट्य मूचुः त्वां संस्मरन् देवि मुरारिराह ॥ २३-३॥

सुरा वयं तेन रणेऽतिघोरे पराजिता दैत्यवरो बलिष्ठः ।
मत्तो भृशं पुम्भि रवध्य भावान्न नः स्त्रियो युद्ध विचक्षणाश्च ॥ २३-४॥

तेजोभिरेका भवतीह नश्चेत् सैवासुरान् भीम बलान्निहन्ता ।
यथा भवत्येतदरं तथैव संप्रार्थयामोऽवतु नो महेशी ॥ २३-५॥

एवं हरौ वक्तरि पद्मजातात् तेजोऽभव द्राजस रक्त वर्णम् ।
शिवा दभूत्तामस रौप्य वर्णं नीलप्रभं सात्त्विक मच्युताच्च ॥ २३-६॥

तेजांस्यभूवन् विविधानि शक्र - मुखामरेभ्यो मिषतोऽखिलस्य ।
सम्योगतस्ता न्यचिरेण मातः स्त्रीरूप मष्टादश हस्त मापुः ॥ २३-७॥

तत्तु त्वमासीः शुभदे महालक्ष्मि आख्या जगन्मोहन मोहनाङ्गी ।
त्वं ह्येव भक्ताभय दानदक्षा भक्तद्रुहां भीतिकरी च देवि ॥ २३-८॥

सद्यस्त्व मुच्चै श्चकृषेऽट्टहासं सुराः प्रहृष्टा वसुधा चकम्पे ।
चुक्षोभ सिन्धु र्गिरयो विचेलुः दैत्यश्च मत्तो महिषश्चुकोप ॥ २३-९॥

त्वां सुन्दरीं चारमुखात् स दैत्यो विज्ञाय कामी विससर्ज दूतम् ।
स चेश्वरीं दैत्यगुणान् प्रवक्ता त्वां नेतुकामो विफलोद्यमोऽभूत् ॥ २३-१०॥

प्रलोभनैस्त्वा मथ देवशक्तिं ज्ञात्वाऽपि वाक्यै रनुनेतुकामः ।

एकैकशः प्रेषयति स्म दूतान् त्वां कामिनीं कर्तुमिमे न शेकुः ॥ २३-११॥

अवेहि मां पुच्छ विषाण हीनं भारं वहन्तं महिषं द्विपादम् ।
हिंसन्ति मां स्वार्थि जना स्त्वमेव रक्षाकरी मे शुभदे नमस्ते ॥ २३-१२॥

** नमस्तेस्तू महामाये श्रीपिठे सूरपुजिते ।
शंख चक्र गदा हस्ते महालक्ष्मी नमोस्तूते ॥ **

२४ चतुर्विंश दशकः - महिषासुर वधम् - देवीस्तुतिः

देवि त्वया बाष्कल दुर्मुखादि दैत्येषु वीरेषु रणे हतेषु ।
सद्वाक्यत स्त्वा मनुनेतु कामः मोघप्रयत्नो महिषश्चुकोप ॥ २४-१॥

त्वां कामरूपः खुर पुच्छ शृङ्गैः नानास्त्र शस्त्रैश्च भृशं प्रहर्ता ।
गर्जन् विनिन्दन् प्रहसन् धरित्रीं प्रकम्पयंश्चा सुरराड्युयोध ॥ २४-२॥

जपारुणाक्षी मधुपान तुष्टा त्वं चारिणाऽरे र्महिषस्य कण्ठम् ।
छित्वा शिरो भूमितले निपात्य रणाङ्गणस्था विबुधैः स्तुताऽभूः ॥ २४-३॥

मातस्त्वया नो विपदो निरस्ता अशक्य मन्यै रिद मद्भुताङ्गि ।
ब्रह्माण्ड सर्ग स्थिति नाशकर्त्रीं कस्त्वां जयेत् केन कथं कुतो वा ॥ २४-४॥

विद्या स्वरूपाऽसि महेशि यस्मिन् स वै परेषां सुखदः कविश्च ।
त्वं वर्तसे यत्र सदाऽप्यविद्या - स्वरूपिणी स त्वधमः पशुः स्यात् ॥ २४-५॥

कृपाकटाक्षा स्तव देवि यस्मिन् पतन्ति तस्यात्मज वित्तदाराः ।

यच्छन्ति सौख्यं न पतन्ति यस्मिन् त एव दुःखं ददतेऽस्य नूनम् ॥ २४-६॥

पश्याम नित्यं तव रूपमेतत् कथाश्च नामानि च कीर्तयाम ।
नमाम मूर्ध्ना पदपङ्कजे ते स्मराम कारुण्य महाप्रवाहम् ॥ २४-७॥

त्वमेव माताऽसि दिवौकसां नो नान्या द्वितीया हितदानदक्षा ।
अन्ये सुता वा तव सन्ति नो वा न रक्षिता नस्त्वदृते महेशि ॥ २४-८॥

क्व त्वं वयं क्वेति विचिन्त्य सर्वं क्षमस्व नो देव्यपराध जालम् ।
यदा यदा नो विपदो भवन्ति तदा तदा पालय पालयास्मान् ॥ २४-९॥

इति स्तुवत्सु त्रिदशेषु सद्यः कृपाश्रुनेत्रैव तिरोदधाथ ।
ततो जगद्देवि विभूतिपूर्णं बभूव धर्मिष्ठ समस्त जीवम् ॥ २४-१०॥

त्वां संस्मरेयं न च वा स्मरेयं विपत्सु मा विस्मर मां विमूढम् ।
रुदन् बिडालार्भकवन्न किञ्चित् शक्नोमि कर्तुं शुभदे नमस्ते ॥ २४-११॥

** अयि गिरि नन्दिनि नन्दित मेदिनि विश्व विनोदिनि नन्दिनुते
गिरिवर विन्ध्य शिरोऽधि निवासिनि विष्णु विलासिनि जिष्णुनुते ।
भगवति हे शिति कण्ठ कुटुम्बिनि भूरि कुटुम्बिनि भूरिकृते
जय जय हे महिषासुर मर्दिनि रम्य कपर्दिनि शैलसुते ॥ **

२५ पञ्चविंश दशकः - महासरस्वत्यवतारः शुम्भादिवधम्

अथामराः शत्रु विनाश तृप्ताः चिराय भक्त्या भवतीं भजन्तः ।
मन्दी भवद्भक्ति हृदः क्रमेण पुनश्च दैत्याभिभवं समीयुः ॥ २५-१॥

शुम्भो निशुम्भश्च सहोदरौ स्वैः प्रसादितात्पद्म भवात्तपोभिः ।
स्त्रीमात्रवध्यत्व मवाप्य देवान् जित्वा रणेऽध्यूषतु रैन्द्रलोकम् ॥ २५-२॥

भ्रष्टश्रियस्ते तु गुरूपदेशात् हिमाद्रि माप्ता नुनुवुः सुरास्त्वाम् ।
तेषां पुरश्चाद्रि सुताऽऽविरासीत् स्नातुं गता सा किल देवनद्याम् ॥ २५-३॥

तद्देहकोशा त्त्वमजा प्रजाता यतः प्रसिद्धा खलु कौशिकीति ।
महासरस्व त्यभिधां दधाना त्वं राजसी शक्ति रितीर्यसे च ॥ २५-४॥

हिमाद्रि शृङ्गेषु मनोहराङ्गी सिंहाधिरूढा मृदुगान लोला ।
श्रोत्राणि नेत्राण्यपि देहभाजां चकर्षिथाष्टादश बाहु युक्ता ॥ २५-५॥

विज्ञाय शुम्भः किल दूतवाक्यात् त्वां मोहनाङ्गीं दयितां चिकीर्षुः ।
त्वदन्तिके प्रेषयतिस्म दूतान् एकैकशः स्निग्धवचो विलासान् ॥ २५-६॥

त्वां प्राप्य ते कालिकया समेतां एकैकशः शुम्भगुणान् प्रभाष्य ।
पत्नी भवास्येति कृतोपदेशाः तत्प्रातिकुल्या त्कुपिता बभूवुः ॥ २५-७॥

शुम्भाज्ञया धूम्रविलोचनाख्यो रणोद्यतः कालिकया हतोऽभूत् ।
चण्डं च मुण्डं च निहत्य काली त्वत्फालजा तद्रुधिरं पपौ च ॥ २५-८॥

चामुण्डिकेति प्रथिता ततः सा त्वां रक्तबीजोऽध युयुत्सुराप ।
यद्रक्त बिन्दू द्भवरक्त बीज सङ्घै र्जगद्व्याप्त मभूदशेषम् ॥ २५-९॥

ब्रह्मेन्द्र पाश्यादिक देवशक्ति कोट्यो रणं चक्रुरराति सङ्घैः ।

तत्सङ्गरं वर्णयितुं न शक्तः सहस्रजिह्वोऽपि पुनः किमन्ये ॥ २५-१०॥

रणेऽतिघोरे विवृताननना सा काली स्वजिह्वां खलु चालयन्ती ।
त्वच्छस्त्र कृत्ताखिल रक्तबीज रक्तं पपौ गर्जन भीतदैत्या ॥ २५-११॥

त्वया निशुम्भस्य शिरो निकृत्तं शुम्भस्य तत्कालिकयाऽपि चान्ते ।
अन्येऽसुरास्त्वां शिरसा प्रणम्य पाताल मापु स्त्वदनुग्रहेण ॥ २५-१२॥

हतेषु देवा रिपुषु प्रणम्य त्वां तुष्टुवुः स्वर्गमगुः पुनश्च ।
ते पूर्वव द्यज्ञहवि र्हरन्तो भूमाववर्षन् जहृषुश्च मर्त्याः ॥ २५-१३॥

मातर्मदीये हृदि सन्ति दम्भ दर्पाभिमा नाद्यसुरा बलिष्ठाः ।
निहत्य तान् देह्यभयं सुखं च त्वमेव माता मम ते नमोऽस्तु ॥ २५-१४॥

** सरस्वति नमस्तुभ्यं वरदे कामरूपिणि ।
विद्यारम्भं करिष्यामि सिद्धिर्भवतु मे सदा ॥ **

२६ षड्विंश दशकः - सुरथ कथा

राजा पुराऽऽसीत् सुरथाभिधानः स्वारोचिषे चैत्रकुलावतंसः ।
मन्वन्तरे सत्यरतो वदान्यः सम्यक्प्रजा पालन मात्रनिष्ठः ॥ २६-१॥

वीरोऽपि दैवात्समरे स कोला-विध्वंसिभिः शत्रुबलैर्जितः सन् ।
त्यक्त्वा स्वराज्यं वनमेत्य शान्तं सुमेधसं प्राप मुनिं शरण्यम् ॥ २६-२॥

तपोवनं निर्भय मावसन्द्रु-च्छायाश्रितः शीतलवातपृक्तः ।

स एकदा राज्यगृहादि चिन्ता पर्याकुलः कञ्चि दपश्यदार्तम् ॥ २६-३॥

राजा तमूचे सुरथोऽस्मि नाम्ना जितोऽरिभि र्भ्रष्ट विभूति जालः ।
गृहादि चिन्ता मथितान्तरङ्गः कुतोऽसि कस्त्वं वद मां समस्तम् ॥ २६-४॥

श्रुत्वेति स प्रत्य वदत्समाधि नामाऽस्मि वैश्यो हृत सर्ववित्तः ।
पत्नी सुताद्यैः स्वगृहान्निरस्तः तथाऽपि सोत्कण्ठ मिमान् स्मरामि ॥ २६-५॥

अनेन साकं सुरथो विनीतो मुनिं प्रणम्याह समधि नामा ।
गृहान्निरस्तोऽपि गृहादि चिन्तां करोति सोत्कण्ठ मयं महर्षे ॥ २६-६॥

ब्रह्मैव सत्यं परमद्वितीयं मिथ्या जगत्सर्व मिदं च जाने ।
तथाऽपि मां बाधत एव राज्यगृहादि चिन्ता वद तस्य हेतुम् ॥ २६-७॥

ऊचे तपस्वी शृणु भूप माया सर्वस्य हेतुः सगुणाऽगुणा सा ।
बन्धं च मोक्षं च करोति सैव सर्वेऽपि मायावशगा भवन्ति ॥ २६-८॥

ज्ञानं हरेरस्ति विधेश्च किन्तु क्वचित्कदाचिन्मिलितौ मिथस्तौ ।
विमोहितौ कस्त्वमरे नु कस्त्वं एवं विवादं किल चक्रतुः स्म ॥ २६-९॥

ज्ञानं द्विधैकं त्वपरोक्ष मन्यत् परोक्ष मप्येत दवेहि राजन् ।
आद्यं महेश्याः कृपया विरक्त्या भक्त्या महत्सङ्गमतश्च लभ्यम् ॥ २६-१०॥

य एत दाप्नोति स सर्वमुक्तः द्वेषश्च रागश्च न तस्य भूप ।
ज्ञानं द्वितीयं खलु शास्त्रवाक्य विचारतो बुद्धिमतैव लभ्यम् ॥ २६-११॥

शमादि हीनो न च शास्त्र वाक्य - विचार मात्रेण विमुक्ति मेति ।
देव्याः कटाक्षैर्लभते च भुक्तिं मुक्तिं च सा केवल भक्ति गम्या ॥ २६-१२॥

सम्पूज्य तां साकमनेन दुर्गां कृत्वा प्रसन्नां स्वहितं लभस्व ।
श्रुत्वा मुनेर्वाक्य मुभौ महेशि त्वां पूजयामास तुरिद्धभक्त्या ॥ २६-१३॥

वर्ष द्वयान्ते भवतीं समीक्ष्य स्वप्ने सतोषा वपि तावतृप्तौ ।
दिदृक्षया जाग्रति चापि भक्तौ आचेरतुर्द्वौ कठिन व्रतानि ॥ २६-१४॥

वर्ष त्रयान्ते सुमुखीं प्रसन्नां त्वां वीक्ष्य तौ तुष्टुवतुः प्रहृष्टौ ।
दैवात्समाधि स्त्वदनुग्रहेण लब्ध्वा परं ज्ञान मवाप मुक्तिम् ॥ २६-१५॥

भोगाविरक्तः सुरथस्तु शीघ्रं निष्कण्टकं राज्य मवाप भूयः ।
मन्वन्तरे भूपति रष्टमे स सावर्णि नामा च मनुर्बभूव ॥ २६-१६॥

त्वं भुक्ति कामाय ददासि भोगं मुमुक्षवे संसृति मोचनं च ।
किञ्चिन्न पृच्छामि परं विमूढो नमामि ते पादसरोज युग्मम् ॥ २६-१७॥

२७ सप्तविंश दशकः - शताक्ष्यवतारः

दैत्यः पुरा कश्चन दुर्गमाख्यः प्रसादिता त्पद्मभवात्तपोभिः ।
अवैदिकं वैदिक मप्यगृह्णान्मन्त्रं समस्तं दिविषज्जयैषी ॥ २७-१॥

वेदे गृहीते दितिजेन विप्राः श्रुति स्थिरा विस्मृत वेदमन्त्राः ।
सान्ध्यानि कर्माण्यपि नैव चक्रुः क्षितिस्त्ववेदा ध्ययना बभूव ॥ २७-२॥

हृतेषु मन्त्रेष्वखिलेषु पूजा यज्ञादि भूमौ न कृतं मनुष्यैः ।
सुरा अशक्ता स्तदलाभ खिन्ना दैत्येन युद्धे बलिना जिताश्च ॥ २७-३॥

त्यक्त्वा दिवं ते गिरि गह्वरेषु निलीय वर्षाणि बहूनि निन्युः ।
वृष्टे रभावाद्धरणी च शुष्क-जलाशया तर्ष निपीडिताऽभूत् ॥ २७-४॥

सर्वे तृषार्ताश्च हिमाद्रि मेत्य त्वां ध्यान पूजा नुतिभि र्भजन्तः ।
प्रसादयामासु रनेककोटि ब्रह्माण्ड कर्त्री मखिलार्ति हन्त्रीम् ॥ २७-५॥

दृष्टा दयार्द्राक्षि शता त्वमेभिः कृपाश्रुवर्षै र्नवरात्र मुर्व्याम् ।
जलाशया न्पूर्णजलां श्चकर्थ जनाः शताक्षीत्यभिधां ददुस्ते ॥ २७-६॥

क्षुत्पीडितानां च चराचराणां सर्वत्र नानाविध मन्नमिष्टम् ।
स्वादूनि मूलानि फलानि चादाः शाकम्भरीति प्रथिता ततोऽभूः ॥ २७-७॥

दैत्यस्तु विज्ञाय समस्त मस्त्र शस्त्रैः ससैन्यः प्रहरन् वपुस्ते ।
रणाङ्गणे सायक विद्धगात्रः सशब्द मुर्व्यां तरुवत्पपात ॥ २७-८॥

स चासुरात्मा खलु वेदमन्त्रान् चिरं पठंस्त्वा मभिवीक्षमाणः ।
गतायु राविश्य परात्मनि त्वयि अवाप मुक्तिं मिषतां सुराणाम् ॥ २७-९॥

वेदान्हृता नब्ज भवानने त्वं पुनश्च निक्षिप्य जगत्सुरक्षाम् ।
कृत्वा नुता देवगणै र्नरैश्च तुष्टा तिरोऽभूः करुणार्द्रनेत्रा ॥ २७-१०॥

भक्तस्य वै दुर्गति नाशिनी त्वं सुखप्रदा दुर्गम हन्त्रि मातः ।
दुर्गेति नाम्ना विदिता च लोके विचित्ररूपा स्तव देवि लीलाः ॥ २७-११॥

कोऽप्यस्ति चित्ते मम दुर्गमोऽयं ज्ञातस्त्वया नैव मया तु देवि ।
यः सन्ततं द्रुह्यति मे तमाशु संहृत्य मां रक्ष नमो नमस्ते ॥ २७-१२॥

** मंगळ रूपिणि मदियनि शूलिनि मन्मद पाणियळे
संगडम् नींगिड चडुदियिल् वन्दिडुम् शङ्करी सौन्दरिये ।
कङ्गण पाणियन् कनिमुगम् कण्डनल् कर्पग कामिनिये
जॆय जॆय शङ्करि गौरि कृपाकरि दुःख निवारणि कामाक्षी ॥ **

२८ अष्टाविंश दशकः - शक्त्यवमानदोषः

हालाहलाख्या नसुरान् पुरा तु निजघ्नतु र्विष्णु हरौ रणान्ते ।
स्वेनैव वीर्येण जयोऽयमेवं तौ मोहितौ दर्प मवापतुश्च ॥ २८-१॥

ततो विधिस्तौ तरुव द्विचेष्टौ तेजो विहीना वभिवीक्ष्य भीतः ।
निमीलिताक्षः सकलं विचिन्त्य जानन् सुतान् दक्षमुखा नुवाच ॥ २८-२॥

पुत्रा हरिं पश्यत धूर्जटिं च यौ नष्टशक्ती खलु शक्ति कोपात् ।
ततो जगद्धारयुतोऽस्मि यूयं शक्तिं तपोभिः कुरुत प्रसन्नाम् ॥ २८-३॥

शक्तेः प्रसादेन हि पूर्ववत्तौ स्यातां यशोवृद्धि रनेन वः स्यात् ।
शक्तिश्च यत्रा वतरत्यमोघं एतत्कुलं याति कृतार्थतां च ॥ २८-४॥

शक्तेः कटाक्षै र्जगतोऽस्तु भद्रं एवं निशम्याशु हिमाद्रि मेत्य ।
दक्षादयो ध्यान जपादिभिस्त्वां आराध्य भक्त्याऽब्द शतानि निन्युः ॥ २८-५॥

दृष्टा पुरस्तैस्तु नुता त्वमात्थ भीत्यालमार्त्या च हितं ददामि ।
गौरी च लक्ष्मीश्च ममैव शक्ती ते शम्भवे प्राग् हरये च दत्ते ॥ २८-६॥

तौ शक्ति साहाय्यत एव दैत्यान् निजघ्नतुः सत्यमिदं तु ताभ्याम् ।
हा विस्मृतं शक्त्यवमान दोषात् विनष्ट शक्ती खलु तावभूताम् ॥ २८-७॥

तौ पूर्ववत्स्ता मिह शक्ति रेका जायेत दक्षस्य कुले मदीया ।
क्षीराब्धितोऽन्या च पुरारिराद्यां गृह्णातु पश्चा दितरां च विष्णुः ॥ २८-८॥

सर्वे स्वशक्तिं परिपूज्य माया-बीजादि मन्त्रान्विधिव ज्जपन्तः ।
विराट्स्वरूपं मम रूपमेतत् सच्चित्स्वरूपं च सदा स्मरेत ॥ २८-९॥

प्रयात तुष्टा जगतां शुभं स्यात् एवं त्वमाभाष्य तिरोदधाथ ।
कारुण्यतस्ते गिरिशो हरिश्च शक्तावभूतां निजकर्म कर्तुम् ॥ २८-१०॥

मातः कटाक्षा मयी ते पतन्तु मा माऽस्तु मे शक्त्यवमान पापम् ।
सर्वान्स्वधर्मान् करवाण्यभीतो भद्रं मम स्यात्सततं नमस्ते ॥ २८-११॥

२९ एकोनत्रिंश दशकः - देवी पीठोत्पत्तिः

अथैकदाऽदृश्यत दक्षगेहे शाक्तं महस्तच्च बभूव बाला ।
विज्ञाय ते शक्ति मिमां जगत्सु सर्वेऽपि हृष्टा अभवन् क्षणश्च ॥ २९-१॥

दक्षः स्वगेहा पतितां चकार नाम्ना सतीं पोषयति स्म तां सः ।
स्मरन् वचस्ते गिरिशाय काले प्रदाय तां द्वौ समतोषयच्च ॥ २९-२॥

एवं शिवःशक्तियुतः पुनश्च बभूव गच्छत्सु दिनेषु दक्षः ।
दैवाच्छिवद्वेष मवाप देहं तत्पोषितं स्वं विजहौ सती च ॥ २९-३॥

दुःखेन कोपेन च हा सतीति मुहु र्वदन्नुद्धृतदार देहः ।
बभ्राम सर्वत्र हरः सुरेषु पश्यत्सु शार्ङ्गी शिव मन्वचारीत् ॥ २९-४॥

रुद्रां सविन्यस्त सती शरीरं विष्णुः शरौघै र्बहुशश्चकर्त ।
एकैकशः पेतु रमुष्य खण्डा भूमौ शिवे साष्टशतं स्थलेषु ॥ २९-५॥

यतो यतः पेतुरिमे स्थलानि सर्वाणि तानि प्रथितानि लोके ।
इमानि पूतानि भवानि देवीपीठानि सर्वाघहराणि भान्ति ॥ २९-६॥

त्वमेक मेवा द्वयमत्र भिन्न नामानि धृत्वा खलु मन्त्र तन्त्रैः ।
सम्पूज्यमाना शरणागतानां भुक्तिं च मुक्तिं च ददासि मातः ॥ २९-७॥

निर्विण्ण चित्तः स सतीवियोगात् शिवः स्मरंस्त्वां कुहचिन्निषण्णः ।
समाधि मग्नोऽभवदेष लोकः शक्तिं विना हा विरसोऽलसश्च ॥ २९-८॥

चिन्ताकुला मोहधियो विशीर्ण - तोषा महारोग निपीडिताश्च ।
सौभाग्य हीना विहताभिलाषाः सर्वे सदोद्विग्न हृदो बभूवुः ॥ २९-९॥

शिवोऽपि शक्त्या सहितः करोति सर्वं वियुक्तश्च तया जडः स्यात् ।
मा माऽस्तु मे शक्ति वियोग एष दासोऽस्मि भूयो वरदे नमस्ते ॥ २९-१०॥

३० त्रिंश दशकः - श्रीपार्वत्यवतारः

समाधिमग्ने गिरिशे विरिञ्चात् तपः प्रसन्नात्किल तारकाख्यः ।
दैत्यो वरं प्राप्य विजित्य देवान् सबान्धवः स्वर्ग सुखान्यभुङ्क्त १ ॥

वरैः स भर्गौ रसपुत्र मात्र वध्यत्वमाप्तोऽस्य च पत्न्यभावात् ।
सर्वाधिपत्यं स्वबलं च मोहात् मत्तो भृशं शाश्वतमेव मेने ॥ ३०-२॥

नष्टाखिलाः श्रीहरये सुरास्ते निवेदयामासु रशेष दुःखम् ।
स चाह देवा अनयेन नूनं उपेक्षते नो जननी कृपार्द्रा ॥ ३०-३॥

तद्विस्मृते र्जातमिदं करेण यष्ट्या च या ताडयति स्वपुत्रम् ।
तामेव बालः स निजेष्टदात्रीं सास्रं रुदन्मातर मभ्युपैति ॥ ३०-४॥

माता हि नः शक्ति रिमां प्रसन्नां कुर्याम भक्त्या तपसा च शीघ्रम् ।
सर्वापदः सैव हरिष्य तीति श्रुत्वामरास्त्वां नुनुवु र्महेशि ॥ ३०-५॥

निशम्य तेषां श्रुति वाक्य गर्भ स्तुतिं प्रसन्ना विबुधां स्त्वमात्थ ।
अलं विषादेन सुराः समस्तं जाने हरिष्यामि भयं द्रुतं वः ॥ ३०-६॥

हिमाद्रिपुत्री विबुधा स्तदर्थं जायेत गौरी मम शक्तिरेका ।
सा च प्रदेया वृषभ ध्वजाय तयोः सुतस्तं दितिजं च हन्यात् ॥ ३०-७॥

इत्थं निशम्या स्तभयेषु देवेषु अभ्यर्थिता देवि हिमाचलेन ।
त्वं वर्णयन्ती निजतत्त्वमेभ्यः प्रदर्शयामासिथ विश्वरूपम् ॥ ३०-८॥

सहस्रशीर्षं च सहस्रवक्त्रं सहस्रकर्णं च सहस्रनेत्रम् ।

सहस्रहस्तं च सहस्रपादं अनेक विद्युत्प्रभ मुज्ज्वलं च ॥ ३०-९॥

दृष्ट्वेद मीश्व र्यखिलैर्भि योक्ता त्वं चोप संहृत्य विराट्स्वरूपम् ।
कृपावती स्मेरमुखी पुनश्च निवृत्ति मार्गं गिरये न्यगादीः ॥ ३०-१०॥

उक्त्वाऽखिलं संसृति मुक्ति मार्गं सुरेषु पश्यत्सु तिरोदधाथ ।
श्रुत्वाऽद्रि मुख्यास्तव गीतमुच्चैः देवा जपध्यान परा बभूवुः ॥ ३०-११॥

अथैकदा प्रादु रभूद्धिमाद्रौ शाक्तं महो दक्षगृहे यथा प्राक् ।
क्रमेण तद्देवि बभूव कन्या सा पार्वतीति प्रथिता जगत्सु ॥ ३०-१२॥

हिमाद्रिणैषा च हराय दत्ता तयोः सुतः स्कन्द इति प्रसिद्धः ।
स तारकाख्यं दितिजं निहत्य ररक्ष लोका नखिलान् महेशि ॥ ३०-१३॥

दुर्वाससः शापबलेन शक्रो नष्टाखिलश्री र्वचनेन विष्णोः ।
क्षीरोदधिं सासुरदेव सङ्घो ममन्थ तस्मा दुदभूच्च लक्ष्मीः ॥ ३०-१४॥

या पूजि तेन्द्रेण रमा तवैका शक्तिः स्वरैश्वर्य पुनः प्रदानात् ।
शापान्मुने र्देवगणान्विमोच्य कटाक्षतस्ते हरिमाप भूयः ॥ ३०-१५॥

त्वं सर्वशक्तिर्न जिताऽसि केनापि अन्यान् जयस्येव सदा शरण्या ।
मातेव पत्नीव सुतेव वा त्वं विभासि भक्तस्य नमो नमस्ते ॥ ३०-१६॥

** हर नमः पार्वती पतये हर हर महादेव । **

३१ एकत्रिंश दशकः - भ्रामर्यवतारः

कश्चित्पुरा मन्त्र मुदीर्य गायत्रि इति प्रसिद्धं दितिजोऽरुणाख्यः ।
चिराय कृत्वा तप आत्मयोनेः प्रसादितादाप वरानपूर्वान् ॥ ३१-१॥

स्त्रीपुम्भिर स्त्रैश्च रणे द्विपादैः चतुष्पदैश्चा प्युभयात्मकैश्च ।
अवध्यतां देव पराजयं च लब्ध्वा स दृप्तो दिव माससाद ॥ ३१-२॥

रणे जिता दैत्यभयेन लोक-पालैः सह स्वस्व पदानि हित्वा ।
देवा द्रुताः प्राप्य शिवं रिपूणां संयग्वधोपाय मचिन्तयंश्च ॥ ३१-३॥

तदाऽभवत्का प्यशरीरिणी वाक् भजेत देवीं शुभमेव वः स्यात् ।
दैत्योऽरुणो वर्धयतीह गायत्रि उपासने नात्मबलं त्वधृष्यम् ॥ ३१-४॥

यद्येष तं मन्त्रजपं जहाति स दुर्बलः साध्य वधोऽपि च स्यात् ।
एवं निशम्य त्रिदशैः प्रहृष्टैः अभ्यर्थितो देवगुरुः प्रतस्थे ॥ ३१-५॥

स प्राप दैत्यं यतिरूपधारी प्रत्युद्गतो मन्त्रजपाति सक्तम् ।
स्मितार्द्र मूचे कुशली सबन्धु-मित्रो भवान् किं जगदेकवीर ॥ ३१-६॥

दैत्यस्य ते मन्त्रजपेन किं यो नूनं बलिष्ठं त्वबलं करोति ।
येनैव देवा अबला रणेषु त्वया जितास्त्वं स्वहितं कुरुष्व ॥ ३१-७॥

संन्यासिनो मन्त्रजपेन राग-द्वेषादि जेतुं सततं यतन्ते ।
न त्वं यतिर्नापि मुमुक्षुरर्थ कामातिसक्तस्य जपेन किं ते ॥ ३१-८॥

एकं हि मन्त्रं समुपास्वहे द्वौ तेनासि मित्रं मम तद्वदामि ।

मन्त्रश्च मे मुक्तिद एव तुभ्यं वृद्धिं न दद्यादय मित्यवेहि ॥ ३१-९॥

बृहस्पतावेव मुदीर्य याते सत्यं तदुक्तं दितिजो विचिन्त्य ।
क्रमाज्जहौ मन्त्रजपं सदा हि मूढः परप्रोक्त विनेयबुद्धिः ॥ ३१-१०॥

एवं गुरौ कुर्वति दैत्यभीतैः कृत्वा तपोयोग जपाध्वरादि ।
जाम्बूनदेश्वर्यमरैः स्तुता त्वं प्रसादिता प्रादुरभूः कृपार्द्रा ॥ ३१-११॥

त्वद्देहजातै भ्रमरै रनन्तैः दैत्यः ससैन्यो विफलास्त्र शस्त्रः ।
दष्टो हतस्त्वं च नुति प्रसन्ना पश्यत्सु देवेषु तिरोहिताऽभूः ॥ ३१-१२॥

स्वदेहतो वै भ्रमरान् विधात्री त्वं भ्रामरीति प्रथिता जगत्सु ।
अहो विचित्रा स्तव देवि लीलाः नमो नमस्ते भुवनेशि मातः ॥ ३१-१३॥

३२ द्वात्रिंश दशकः - यक्ष कथा

पुरा सुरा वर्षशतं रणेषु निरन्तरेषु त्वदनुग्रहेण ।
विजित्य दैत्यान् जननी मपि त्वां विस्मृत्य दृप्ता नितरां बभूवुः ॥ ३२-१॥

मयैव दैत्या बलवत्तरेण हता न चान्यै रिति शक्रमुख्याः ।
देवा अभूव न्नतिदर्पवन्तः त्वं देवि चान्तः कुरुषे स्म हासम् ॥ ३२-२॥

तच्चित्त दर्पासुर नाशनाय तेजोमयं यक्ष वपु र्दधाना ।
त्वं नातिदूरे स्वय माविरासीः त्वां वासवाद्या ददृशुः सुरौघाः ॥ ३२-३॥

सद्यः किला शङ्क्यत तैरिदं किं मायाऽऽसुरी वेति ततो मघोना ।

अग्नि र्नियुक्तो भवती मवाप्तः पृष्टस्त्वया कोऽसि कुतोऽसि चेति ॥ ३२-४॥

स चाह सर्वै र्विदितो ऽग्नि रस्मि मय्येव तिष्ठत्यखिलं जगच्च ।
शक्नोमि दग्धुं सकलं हविर्भुक् मद्वीर्यतो दैत्यगणा जिताश्च ॥ ३२-५॥

इतीरिता शुष्क तृणं त्वमेकं पुरो निधायात्थ दहैतदाशु ।
एवं ज्वलन्नग्नि रिदं च दग्धुं कुर्वन् प्रयत्नं न शशाक मत्तः ॥ ३२-६॥

स नष्टगर्वः सहसा निवृत्तः ततोऽनिलो वज्रभृता नियुक्तः ।
त्वां प्राप्तवा नग्निवदेव पृष्टो देवि स्वमाहात्म्य वचो बभाषे ॥ ३२-७॥

मां मातरिश्वा नमवेहि सर्वे व्यापारवन्तो हि मयैव जीवाः ।
न प्राणिनः सन्ति मया विना च गृह्णामि सर्वं चलयामि विश्वम् ॥ ३२-८॥

इत्युक्त माकर्ण्य तृणं तदेव प्रदर्श्य चैतच्चलयेत्य भाणीः ।
प्रभञ्जनस्तत्स च कर्म कर्तुं अशक्त एवास्तमदो निवृत्तः ॥ ३२-९॥

अथातिमानी शतमन्युरन्तः अग्निं च वायुं च हसन्नवाप ।
त्वां यक्षरूपां सहसा तिरोऽभूः सोऽदह्यतान्तः स्वलघुत्वभीत्या ॥ ३२-१०॥

अथ श्रुताकाश वचोऽनुसारी ह्रीङ्कार मन्त्रं स चिराय जप्त्वा ।
पश्यन्नुमां त्वां करुणा श्रुनेत्रां ननाम भक्त्या शिथिलाभिमानः ॥ ३२-११॥

ज्ञानं परं त्वन्मुखतः स लब्ध्वा कृताञ्जलि र्नम्रशिरा निवृत्तः ।
सर्वामरेभ्यः प्रददौ ततस्ते सर्वं त्वदिच्छा वशगं व्यजानन् ॥ ३२-१२॥

ततः सुरा दम्भ विमुक्ति मापुः भवन्तु मर्त्याश्च विनम्र शीर्षाः ।
अन्योन्य साहाय्य कराश्च सर्वे मा युद्धवार्ता भुवनत्रयेऽस्तु ॥ ३२-१३॥

त्वदिच्छया सूर्य शशाङ्क वह्नि वाय्वादयो देवि सुराः स्वकानि ।
कर्माणि कुर्वन्ति न ते स्वतन्त्राः तस्यै नमस्तेऽस्तु महानुभावे ॥ ३२-१४॥

३३ त्रयस्त्रिंश दशकः - गौतम कथा

शक्रः पुरा जीवगणस्य कर्म-दोषात्समाः पञ्चदश क्षमायाम् ।
वृष्टिं न चक्रे धरणी च शुष्क - वापी तडागादि जलाशयाऽऽसीत् ॥ ३३-१॥

सस्यानि शुष्काणि खगान् मृगांश्च भुक्त्वाऽप्यतृप्ताः क्षुधया तृषा च ।
निपीडिता मर्त्यशवानि चाहो मर्त्या अनिष्टान्यपि भुञ्जते स्म ॥ ३३-२॥

क्षुधाऽर्दिताः सर्वजना महाऽऽप - द्विमुक्ति कामा मिलिताः कदाचित् ।
तपोधनं गौतम मेत्य भक्त्या पृष्टा मुनिं स्वागम हेतु मूचुः ॥ ३३-३॥

विज्ञाय सर्वं मुनिराट् कृपालुः सम्पूज्य गाय त्र्यभिधां शिवे त्वाम् ।
प्रसाद्य दृष्ट्वा च तवैव हस्तात् लेभे नवं कामद पात्र मेकम् ॥ ३३-४॥

दुकूल सौवर्ण विभूषणान्न वस्त्रादि गावो महिषादयश्च ।
यद्यज्जनै रीप्सित माशु तत्तत् तत्पात्रतो देवि समुद्बभूव ॥ ३३-५॥

रोगो न दैन्यं न भयं न चैव जना मिथो मोदकरा बभूवुः ।
ते गौतम स्योग्र तपः प्रभावं उच्चै र्जगुस्तां करुणार्द्रतां च ॥ ३३-६॥

एवं समा द्वादश तत्र सर्वे निन्युः कदाचि न्मिलितेषु तेषु ।
श्रीनारदो देवि शशीव गायत्रि आश्चर्य शक्तिं प्रगृणन्नवाप ॥ ३३-७॥

स पूजितस्तत्र निषण्ण उच्चैः निवेद्य तां गौतम कीर्ति लक्ष्मीम् ।
सभासु शक्रादिसुरैः प्रगीतां जगाम सन्तो जहृषुः कृतज्ञाः ॥ ३३-८॥

काले धरां वृष्टि समृद्ध सस्यां दृष्ट्वा जना गौतम मानमन्तः ।
आपृच्छ्य ते सज्जन सङ्ग पूता मुदा जवात्स्वस्व गृहाणि जग्मुः ॥ ३३-९॥

दुःखानि मे सन्तु यतो मनो मे प्रतप्त सङ्घट्टित हेम शोभि ।
विशुद्ध मस्तु त्वयि बद्धरागो भवानि ते देवि नमोऽस्तु भूयः ॥ ३३-१०॥

३४ चतुस्त्रिंश दशकः - गौतम शापः

स्वर्वासिभि र्गौतम कीर्त्ति रुच्चैः गीता सभासु त्रिदशैः सदेति ।
आकर्ण्य देवर्षि मुखात्कृतघ्ना द्विजा बभूवुः किल सेर्ष्यचित्ताः ॥ ३४-१॥

तैर्माययाऽऽसन्नमृतिः कृता गौः सा प्रेषिता गौतम होमशालाम् ।
अगान्मुने र्जुह्वत एव वह्नौ हुङ्कार मात्रेण पपात चोर्व्याम् ॥ ३४-२॥

हता हता गौरिह गौतमेनेति उच्चै र्द्विजाः प्रोच्य मुनिं निनिन्दुः ।
स चेद्धकोपः प्रलयानलाभः तान् रक्तनेत्रः प्रशपन्नुवाच ॥ ३४-३॥

व्रतेषु यज्ञेषु निवृत्ति शास्त्रेषु अपि द्विजा वो विमुखत्व मस्तु ।
निषिद्ध कर्माचरणे रताः स्त स्त्रियः प्रजा वोऽपि तथा भवन्तु ॥ ३४-४॥

सत्सङ्गमो माऽस्तु जगज्जनन्याः कथामृते वो न रतिः खलु स्यात् ।
पाषण्ड कापालिक वृत्ति पापैः पीडा भवेद्वो नरकेषु नित्यम् ॥ ३४-५॥

उक्त्वैवमार्यो मुनिरेत्य गायत्रि आख्यां कृपार्द्रां भवतीं ननाम ।
त्वमात्थ दुग्धं भुजगाय दत्तं दातुः सदाऽनर्थदमेव विद्धि ॥ ३४-६॥

सदेदृशी कर्मगति र्महर्षे शान्तिं भज स्वं तप एव रक्ष ।
मा कुप्यतामेव मृषि र्निशम्य महानु तापार्द्रमना बभूव ॥ ३४-७॥

शप्ता द्विजा विस्मृत वेदमन्त्रा लब्ध्वा विवेकं मिलिता मुनिं तम् ।
प्राप्ताः प्रसीदेति मुहु र्वदन्तो नत्वा त्रपा नम्र मुखा अतिष्ठन् ॥ ३४-८॥

कृपार्द्र नेत्रो मुनिराह न स्यात् मृषा वचो मे नरके वसेत ।
जायेत विष्णुर्भुवी कृष्णनामा वन्देत तं शाप विमोचनार्थम् ॥ ३४-९॥

स्वपाप मुक्त्यर्थ मनन्त शक्तिं देवीं सदा ध्यायत भक्ति पूताः ।
सर्वत्र भूयाच्छुभ मित्युदीर्य गायत्रि दध्यौ भवतीं महर्षिः ॥ ३४-१०॥

मुञ्चानि मा वाक्शर मन्यचित्ते कृतघ्नता माऽस्तु ममान्तरङ्गे ।
निन्दानि मा सज्जन मेष भीतो भवानि पापाद्वरदे नमस्ते ॥ ३४-११॥

३५ पञ्चत्रिंश दशकः - अनुग्रह वैचित्र्यम्

भाग्योदये त्रीणि भवन्ति नूनं मनुष्यता सज्जन सङ्गमश्च ।
त्वदीय माहात्म्य कथा श्रुतिश्च यतः पुमांस्त्वत्पद भक्तिमेति ॥ ३५-१॥

ततः प्रसीद स्यखिलार्थ कामान् भक्तस्य यच्छस्यभयं च मातः ।
क्षमां कृतागस्सु करोषि चार्योः अन्योन्य वैरं शमयस्यनीहा ॥ ३५-२॥

दुष्कीर्ति भीत्या पृथया कुमार्या त्यक्तं तटिन्यां सुतमर्क लब्धम् ।
संप्रार्थिता त्वं परिपालयन्ती प्रादर्शयः स्वं करुणा प्रवाहम् ॥ ३५-३॥

सुतान् कुरुक्षेत्र रणे हतान् स्वान् दिदृक्षवे मातृगणाय कृष्णः ।
संप्रार्थितस्त्व त्करुणाभिषिक्तः प्रदर्श्य सर्वान् समतोषयच्च ॥ ३५-४॥

वणिक् सुशीलः खलु नष्टवित्तो व्रतं चरन् प्राङ्नवरात्र मार्यः ।
त्वां देवि सम्पूज्य दरिद्रभावात् मुक्तः क्रमाद्वित्त समृद्धिमाप ॥ ३५-५॥

देवद्रुहो देवि रणे त्वयैव दैत्या हता गर्हित धर्मशास्त्राः ।
प्रह्लाद मुख्या नसुरान् स्वभक्तान् देवांश्च सन्त्यक्त रणानकार्षीः ॥ ३५-६॥

पुरन्दरे पाप तिरोहिते तत् स्थानाधिरूढा न्नहुषात्स्मरार्तात् ।
भीता शची त्वां परिपूज्य दृष्ट्वा पतिं क्रमाद्भीति विमुक्तिमाप ॥ ३५-७॥

शप्तो वसिष्ठेन निमि र्विदेहो भूत्वाऽपि देवि त्वदनुग्रहेण ।
ज्ञानं परं प्राप निमेः प्रयोगात् निमेषिणो जीवगणा भवन्ति ॥ ३५-८॥

हा भार्गवा लोभ विकोप चित्तैः प्रपीडिता हैहय वंश जातैः ।
हिमाद्रि माप्ता भवतीं प्रपूज्य प्रसाद्य भीतेः खलु मुक्तिमापुः ॥ ३५-९॥

दस्रौ युवानां च्यवनं पतिं च समान रूपा नभिदृश्य मुग्धा ।
सती सुकन्या तव संस्मृताया भक्त्या प्रसादा त्स्वपतिं व्याजानात् ॥ ३५-१०॥

सत्यव्रतो विप्रवधूं प्रसह्य हर्ता निरस्तो जनकेन राज्यात् ।
वसिष्ठ शप्तोऽपि तव प्रसादात् राज्येऽभिषिक्तोऽथ दिवं गतश्च ॥ ३५-११॥

हा हा हरिश्चन्द्र नृपो विपत्सु मग्नः शताक्षीं परदेवतां त्वाम् ।
संस्मृत्य सद्यः स्वविप न्निवृत्तः कारुण्यतस्ते सुरलोकमाप ॥ ३५-१२॥

अगस्त्य पूजां परिगृह्य देवि विभासि विन्ध्याद्रि निवासिनी त्वम् ।
द्रक्ष्ये कदा त्वां मम देहि भक्तिं कारुण्यमूर्त्ते सततं नमस्ते ॥ ३५-१३॥

३६ षट्त्रिंश दशकः - मूलप्रकृति महिमा

त्वमेव मूलप्रकृति स्त्वमात्मा त्वमस्यरूपा बहुरूपिणी च ।
दुर्गा च राधा कमला च सावित्रि आख्या सरस्वत्यपि च त्वमेव ॥ ३६-१॥

दुर्गा जगद्दुर्गति नाशिनी त्वं श्रीकृष्णलीला रसिकाऽसि राधा ।
शोभा स्वरूपाऽसि गृहादिषु श्रीः विद्यास्वरूपाऽसि सरस्वती च ॥ ३६-२॥

सरस्वती हा गुरुशाप नष्टां त्वं याज्ञवल्क्याय ददाथ विद्याम् ।
त्वामेव वाणी कवचं जपन्तः प्रसाध्य विद्यां बहवोऽधिजग्मुः ॥ ३६-३॥

त्वं देवि सावित्र्यभिधां दधासि प्रसादतस्ते खलु वेदमातुः ।
लेभे नृपालोऽश्वपति स्तनूजां नाम्ना च सावित्र्यभवत्किलैषा ॥ ३६-४॥

सा सत्यवन्तं मृतमात्म कान्तं आजीवयन्ती श्वशुरं विधाय ।
दूरीकृतान्ध्यं तनयानसूत यमाद्गुरोराप च धर्मशास्त्रम् ॥ ३६-५॥

स्कन्दस्य पत्नी खलु बालकाधि-ष्ठात्री च षष्ठीति जगत्प्रसिद्धा ।
त्वं देवसेना धनदाऽधनानां अपुत्रिणां पुत्रसुखं ददासि ॥ ३६-६॥

सत्कर्म लब्धे तनये मृते तु प्रियव्रतोऽदूयत भक्तवर्यः ।
तं जीवयित्वा मृतमस्य दत्वा स्वभक्त वात्सल्य मदर्शयस्त्वम् ॥ ३६-७॥

त्वमेव गङ्गा तुलसी धरा च स्वाहा स्वधा त्वं सुरभिश्च देवि ।
त्वं दक्षिणा कृष्णमयी च राधा दधासि राधामय कृष्णतां च ॥ ३६-८॥

त्वं ग्रामदेवी नगराधिदेवी वनाधिदेवी गृहदेवता च ।
सम्पूज्यते भक्तजनैश्च या या सा सा त्वमेवासि महानुभावे ॥ ३६-९॥

यद्यच्छ्रुतं दृष्टमपि स्मृतं च तत्तत्त्वदीयं हि कलांशजालम् ।
न किञ्चनास्त्येव शिवे त्वदन्यत् भूयोऽपि मूलप्रकृते नमस्ते ॥ ३६-१०॥

३७ सप्तत्रिंश दशकः - विष्णु महत्त्वम्

पुरा हरिस्त्वां किल सात्त्विकेन प्रसादयामास मखेन देवि ।
सुरेषु तं श्रेष्ठतमं चकर्थ स तेन सर्वत्र बभूव पूज्यः ॥ ३७-१॥

अधर्म वृद्धिश्च यदा त्रिलोके धर्मक्षयश्चापि तदा भवत्या ।
धर्मं समुद्धर्तु मधर्म मृद्धं मार्ष्टुं च देव्येष नियुज्यते हि ॥ ३७-२॥

स ईड्यते सर्वत एव सर्वैः पत्न्या च भूतैश्च समं गिरीशः ।
इलावृतेऽपूरुष सन्निधाने सङ्कर्षणाख्यं भजते मुरारिम् ॥ ३७-३॥

तमेव भद्र श्रवसो हयास्यं भद्राश्ववर्षे मुनयः स्तुवन्ति ।
प्रह्लाद उच्चै र्हरिवर्षवासी विश्वार्ति शान्त्यै नृहरिं च नौति ॥ ३७-४॥

श्रीः केतुमाले खलु कामरूपं तं रम्यके मत्स्य तनुं मनुश्च ।
हिरण्मये कूर्म शरीर भाजं स्तुवन्ति नारायण मर्यमा च ॥ ३७-५॥

महावराहं कुरुषूत्तरेषु भू राघवं किम्पुरुषे हनूमान् ।
तं नारदो भारतवर्ष वर्ती नरं च नारायण माश्रयन्ते ॥ ३७-६॥

सत्कर्म भूमि र्भरतस्य राज्यं सन्त्यत्र वैकुण्ठ कथैकसक्ताः ।
तीर्थानि पुण्याश्रम पर्वताश्च जन्मात्र देवाः स्पृहयन्त्यजस्रम् ॥ ३७-७॥

प्रह्लाद पौत्रः सुतलाधिवासः सुरक्षितश्चात्म निवेदनेन ।
वार्धक्यरोग क्लमभीति मुक्तो महाबलि र्वामन मेव नौति ॥ ३७-८॥

सहस्रशीर्षः शिरसा दधत् क्ष्मां हली हरेस्तामस मूर्तिरार्यैः ।
संस्तूयमानः सहनागकन्यः पाताल मूले च सलील मास्ते ॥ ३७-९॥

विचित्ररूपं जगतां हिताय सर्वे स्तुवन्त्यच्युत मिद्धभक्त्या ।
एनं कुरु त्वं वरदानदक्षं मातः कृपार्द्रे वरदे नमस्ते ॥ ३७-१०॥

३८ अष्टात्रिंश दशकः - चित्तशुद्धि प्राधान्यम्

अन्तर्मुखो यः स्वशुभेच्छयैव स्वयं विमर्शेन मनोमलानि ।
दृष्ट्वा शमाद्यै र्धुनुते समूलं स भाग्यवान्देवि तव प्रियश्च ॥ ३८-१॥

न वेदशास्त्रा ध्ययनेन तीर्थ - संसेवया दान तपो व्रतैर्वा ।
शुद्धिं मनो याति तव स्मृतेस्तत् वैशद्य मादर्शव देति मातः ॥ ३८-२॥

शुद्धिर्न यज्ञेन यजन् शशाङ्कः पत्नीं गुरोः प्राप भृशं स्मरार्तः ।
शतक्रतु गौतम धर्मपत्नीं अगादहल्यां मदनेषु विद्धः ॥ ३८-३॥

स विघ्नकारी तपसां मुनीनां गतस्पृहं योगिवरं प्रशान्तम् ।
हा विश्वरूपं पविना जघान न किञ्च नाकार्य मधर्म बुद्धेः ॥ ३८-४॥

मुनि र्वसिष्ठः खलु तीर्थसेवी तपोनिधि र्गाधिसुतश्च कोपात् ।
उभौ मिथः शेपतुराडिभावं प्राप्तः किलैको बकतां परश्च ॥ ३८-५॥

धनानि पृष्टानि गुरून दातृन् स्वान् भार्गवान् पुत्र कलत्र भाजः ।
क्रुद्धाः परं हैहय भूमिपाला न्यपीडयन् कोऽत्र विशुद्ध चित्तः ॥ ३८-६॥

कुर्यान्न किं लोभहतो मनुष्यो युधिष्ठिराद्या अपि धर्मनिष्ठाः ।
पितामहं बन्धुजनान् गुरूंश्च रणे निजघ्नुः खलु राज्य लोभात् ॥ ३८-७॥

कृष्णोपदिष्टो जनमेजयस्तु शुद्धान्तरङ्गः पितरं मखेन ।
परीक्षितं पाप विमुक्त मार्यं विधाय ते प्रापयतिस्म लोकम् ॥ ३८-८॥

सदा सदाचार रतो विविक्ते देशे निषण्ण श्चरणाम्बुजे ते ।
ध्याय न्नजस्रं निजवासना यो निर्मार्ष्टि स त्वन्मयता मुपैति ॥ ३८-९॥

ज्ञानं न भक्तिर्न तपो न योग - बुद्धिर्न मे चित्त जयोऽपि मातः ।

अन्धं तमोऽहं प्रविशामि मृत्योः समुद्धरेमं वरदे नमस्ते ॥ ३८-१०॥

३९ एकोनचत्वारिंश दशकः - मणिद्वीप निवासिनी

सुधासमुद्रो जगतां त्रयाणां छत्रीभवन् मञ्जु तरङ्ग फेनः ।
सवालुका शङ्ख विचित्र रत्नः सतारक व्योम समो विभाति ॥ ३९-१॥

तन्मध्य देशे विमलं मणिद्वीप आख्यां पदं देवि विराजते ते ।
यदुच्यते संसृति नाशकारि सर्वोत्तरं पावन पावनं च ॥ ३९-२॥

तत्रास्त्ययो धातु मयो मनोज्ञः सालो महासार मयस्ततश्च ।
एवं च ताम्रादि मयाः किलाष्टा-दशाति चित्रा वरणा लसन्ति ॥ ३९-३॥

तैरावृतं ते पदम द्वितीयं विभाति चिन्तामणि सद्म देवि ।
सन्त्यत्र सत्स्तम्भ सहस्ररम्य शृङ्गार मुक्त्यादिक मण्डपाश्च ॥ ३९-४॥

ब्रह्माण्डकोटीः सुख मावसन्त उपासकास्ते मनुजाः सुराश्च ।
दैत्याश्च सिद्धाश्च तथेतरे च यदन्ततो यान्ति पदं तदेतत् ॥ ३९-५॥

त्वं मण्डपस्था बहुशक्ति युक्ता शृणोषि देवी कल गीतकानि ।
ज्ञानं विमुक्तिं च ददासि लोक-रक्षा मजस्रं कुरुषे च देवि ॥ ३९-६॥

मञ्चोऽस्ति चिन्तामणि गेहतस्ते ब्रह्मा हरी रुद्र इहेश्वरश्च ।
खुरा भवन्त्यस्य सदाशिवस्तु विराजते सत्फलक त्वमाप्तः ॥ ३९-७॥

तस्योपरि श्रीभुवनेश्वरि त्वं सर्वेश वामाङ्क तले निषण्णा ।

चतुर्भुजा भूषण भूषिताङ्गी निर्व्याज कारुण्यवती विभासि ॥ ३९-८॥

प्रतिक्षणं कारयसि त्वमिच्छा-ज्ञान क्रिया शक्ति समन्विताऽत्र ।
त्रिमूर्तिभिः शक्ति सहस्रयुक्ता ब्रह्माण्ड सर्ग स्थिति संहृतीश्च ॥ ३९-९॥

सा त्वं हि वाचां मनसोऽप्यगम्या विचित्ररूपाऽसि सदाऽप्यरूपा ।
पुरः सतां सन्निहिता कृपार्द्रा सदा मणिद्वीप निवासिनी च ॥ ३९-१०॥

मातर्मदन्तःकरणे निषण्णा विद्यामयं मां कुरु बन्ध मुक्तम् ।
बन्धं च मोक्षं च ददास्यसक्ता दासोऽस्मि ते देवि नमो नमस्ते ॥ ३९-११॥

** सुधा सिन्धो र्मध्ये सुरविटपि वाटी परिवृते
मणिद्वीपे नीपोपवनवति चिन्तामणि गृहे ।
शिवाकारे मञ्चे परमशिव पर्यङ्क निलयां
भजन्ति त्वां धन्याः कतिचन चिदानन्द लहरीम् ॥ **

४० चत्वारिंश दशकः - प्रार्थना

आद्येति विद्येति च कथ्यते या या चोदयेद्बुद्धि मुपासकस्य ।
ध्यायामि तामेव सदाऽपि सर्व चैतन्यरूपां भवमोचनीं त्वाम् ॥ ४०-१॥

प्रतिष्ठिताऽन्तःकरणेऽस्तु वाङ्मे वदामि सत्यं न वदाम्यसत्यम् ।
सत्योक्तिरेनं परिपातु मां मे श्रुतं च मा विस्मृतिमेतु मातः ॥ ४०-२॥

तेजस्वि मेऽधीत मजस्र मस्तु मा मा परद्वेष मतिश्च देवि ।
करोमि वीर्याणि समं सुहृद्भिः विद्या परा साऽवतु मां प्रमादात् ॥ ४०-३॥

त्वं रक्ष मे प्राण शरीर कर्म ज्ञानेन्द्रियान्तः करणानि देवि ।
भवन्तु धर्मा मयि वैदिकास्ते निराकृति र्माऽस्तु मिथः कृपार्द्रे ॥ ४०-४॥

यच्छ्रूयते यत्खलु दृश्यते च तदस्तु भद्रं सकलं यजत्रे ।
त्वां संस्तुव न्नस्त समस्त रोग आयुः शिवे देवहितं नयानि ॥ ४०-५॥

अविघ्नमाया त्विह विश्वतो मे ज्ञानं प्रसन्ना मम बुद्धिरस्तु ।
नावेव सिन्धुं दुरितं समस्तं त्वत्सेवयै वातितरामि देवि ॥ ४०-६॥

उर्वारुकं बन्धनतो यथैव तथैव मुच्येय च कर्मपाशात् ।
त्वां त्र्यम्बकां कीर्तिमतीं यजेय सन्मार्गतो मां नय विश्वमातः ॥ ४०-७॥

क्षीणायुषो मृत्युगतान् स्वशक्त्या दीर्घायुषो वीतभयान् करोषि ।
सङ्गच्छतः संवदतश्च सर्वान् परोपकारैक रतान् कुरुष्व ॥ ४०-८॥

मर्त्यो ह्यहं बालिश बुद्धि रेव धर्मा नभिज्ञो ऽप्यपराध कृच्च ।
हा दुर्लभं मे कपि हस्त पुष्प सुमाल्यवच्छीर्ण मिदं नृजन्म ॥ ४०-९॥

यथा पथा वारि यथा च गौः स्वं वत्सं तथाऽऽधावतु मां मनस्ते ।
विश्वानि पापानि विनाश्य मे यत् भद्रं शिवे देहि तदार्ति हन्त्रि ॥ ४०-१०॥

बहूक्तिभिः किं विदितस्त्वयाऽहं पुत्रः शिशुस्ते न च वेद्मि किञ्चित् ।
आगच्छ पश्यानि मुखारविन्दं पदाम्बुजाभ्यां सततं नमस्ते ॥ ४०-११॥

४१ एकचत्वारिंश दशकः - प्रणामम्

देवि त्वदावास्य मिदं न किञ्चित् वस्तु त्वदन्यद्बहुधेव भासि ।
देवासुरा सृक्पनरादि रूपा विश्वात्मिके ते सततं नमोऽस्तु ॥ ४१-१॥

न जन्म ते कर्म च देवि लोक-क्षेमाय जन्मानि दधासि मातः ।
करोषि कर्माणि च निस्पृहा त्वं जगद्विधात्र्यै सततं नमस्ते ॥ ४१-२॥

तत्त्वत्पदं यद्ध्रुव मारुरुक्षुः पुमान् व्रती निश्चल देहचित्तः ।
करोति तीव्राणि तपांसि योगी तस्यै नमस्ते जगदम्बिकायै ॥ ४१-३॥

त्वदाज्ञया वात्यनिलोऽनलश्च ज्वलत्युदेति द्युमणिः शशी च ।
निजैर्निजैः कर्मभि रेव सर्वे त्वां पूजयन्ते वरदे नमस्ते ॥ ४१-४॥

भक्तिर्न वन्ध्या यत एव देवि रागादि रोगाभि भवाद्विमुक्ताः ।
मर्त्यादयस्त्वत्पद माप्नुवन्ति तस्यै नमस्ते भुवनेशि मातः ॥ ४१-५॥

सर्वात्मना यो भजते त्वदङ्घ्रिं माया तवामुष्य सुखं ददाति ।
दुःखं च सा त्वद्विमुखस्य देवि मायाधिनाथे सततं नमस्ते ॥ ४१-६॥

दुःखं न दुःखं न सुखं सुखं च त्वद्विस्मृति र्दुःख मसह्य भारम् ।
सुखं सदा त्वत्स्मरणं महेशि लोकाय शं देहि नमो नमस्ते ॥ ४१-७॥

पतन्तु ते देवि कृपाकटाक्षाः सर्वत्र भद्राणि भवन्तु नित्यम् ।
सर्वोऽपि मृत्यो रमृतत्वमेतु नश्यन्त्व भद्राणि शिवे नमस्ते ॥ ४१-८॥

नमो नमस्तेऽखिल शक्ति युक्ते नमो नमस्ते जगतां विधात्रि ।

नमो नमस्ते करुणार्द्र चित्ते नमो नमस्ते सकलार्ति हन्त्रि ॥ ४१-९॥

दुर्गे महालक्ष्मि नमो नमस्ते भद्रे महावाणि नमो नमस्ते ।
कल्याणि मातङ्गि रमे भवानि सर्वस्वरूपे सततं नमस्ते ॥ ४१-१०॥

यत् किञ्चिदज्ञातवतेह देवी-नारायणीयं रचितं मयेदम् ।
अभद्रनाशाय सतां हिताय तव प्रसादाय च नित्यमस्तु ॥ ४१-११॥